

het scheepvaart
national maritime
museum

Jaarverslag 2023

Foto's in dit jaarverslag: © Twycer

met uitzondering van:

omslag, pagina's 12, 15, 27 en 61: © Almicheal Fraay

pagina's 42, 45 en 51: © Qatcher

pagina's 38 en 48: © Sjoerd Derine

en verder:

pagina 7 © Igor Roelofsen

pagina 16/17 © Niels de Vries

pagina 21 © Jan Willem Kaldenbach

pagina 30 © Christian van de Kooy

pagina 53 © Monique Kooijmans

pagina 62 © Rederij Mokumboot

pagina 65 © Amy van Leiden

Inhoud

4	Voorwoord
9	Locatie- en collectieprofiel
13	Missie en doelstellingen
19	1. Toegankelijk kennis- en expertisecentrum
29	2. Een breed publiek
43	3. Duurzame organisatie
63	Development en fondsenwerving
69	Jaarrekening
75	Verlag van de raad van toezicht
81	Bijlage 1: nevenfuncties
85	Bijlage 2: overzicht publicaties en lezingen 2023

Voorwoord

We eindigden het jaar 2023 met een geweldig bezoekersaantal van 333.447, waarvan 283.210 museumbezoekers. Dit is boven het aantal museumbezoekers van 2019 (pre COVID-19, 282.012) en ruim 75.000 meer dan in 2022.

Een nieuwe najaarstentoonstelling, verschillende tijdelijke kleinere presentaties en uiteenlopende evenementen: het was een veelzijdig jaar waarin het museum weer een groot en divers publiek wist te bereiken

Van mei t/m oktober was de nieuwe presentatie *Watersport in perspectief* te zien die volledig in het teken stond van het werk van tekenaar en futuroloog Robbert Das. Deze tijdelijke presentatie toonde gedetailleerde perspectieftekeningen van Das, samen met andere objecten uit de omvangrijke watersportcollectie van het museum.

In oktober 2023 opende de tentoonstelling *Food for Thought*. Deze derde samenwerking met fotograaf en filmmaker Kadir van Lohuizen neemt in een multimediale beleving met fotografie, film- en dronebeelden de bezoeker mee op een zoektocht naar de oorsprong van ons voedsel. De tentoonstelling is wegens succes verlengd tot en met 5 januari 2025.

Op de tiende sterfdag van de Amsterdamse topfotograaf Cor Jaring opende het museum in november 2023 een tentoonstelling van zijn fotowerk met havenportretten en buurtgezichten uit de jaren zestig en zeventig.

De toekenning van de VriendenLoterij Museumprijs, eind 2022, vormde het startsein voor de ontwikkeling van een meerjarig publieksprogramma waarin *Thuishaven*-ontbijten worden georganiseerd voor en door de buurt. De animo hiervoor is groot: in 2023 bezochten ruim 450 burens het museum – vaak voor de eerste keer.

Het museum organiseerde in 2023 een nieuw buitenevenement: *Tall Ships Parade*. In samenwerking met Sail Amsterdam was in augustus een aantal internationale gastschepen te bezoeken bij Het Scheepvaartmuseum, waaronder drie tall ships.

Het museum stelt zich ten doel om de collectie in een actueel daglicht te plaatsen en doet dit onder meer met wisselende 'Reflecties op het museum' in de noordvleugel. Met deze Reflecties geven kunstenaars hun perspectief op de maritieme geschiedenis aan de hand van een object of thema.

In navolging van dichters Tsead Bruinja, Ellen Deckwitz, Esmay Usmany en kunstenaar en illustrator Tja Ling Hu, was in 2023 kunstenaar en fotograaf Cigdem Yüksel (1989) uitgenodigd om een reflectie rondom thema's gerelateerd aan maritieme geschiedenis te geven.

2023 stond ook in het teken van verdere digitalisering van de collectie. Met een nieuwe fotostudio zijn er grote stappen gezet om de collectie zichtbaarder en toegankelijker te maken. Inmiddels is – in lijn met de doelstellingen – meer dan 60% van de collectie gedigitaliseerd.

6

In 2023 zijn met een nieuwe merkcampagne *Alles komt boven water*, een nieuwe Hoofdnorm op het gebied van Diversiteit & Inclusie, een duidelijke doelstelling op duurzaamheidsgebied en een nieuwe werkgeverscampagne bijzondere stappen gezet naar een toekomstbestendig museum waar iedereen zich steeds meer thuis voelt.

Vooruitblik

In 2024 wordt de vaste presentatie *Schaduwen op de Atlantische Oceaan* gerealiseerd. Deze presentatie richt zich op ons koloniaal verleden en wordt ontwikkeld voor met name onderwijsgroepen uit de eerste drie klassen van de middelbare school. In aanloop naar deze tentoonstelling is begin 2024 het werk te zien van Kevin Osepa, winnaar van de Amsterdamprijs voor de Kunst 2023.

Vanaf februari 2024 presenteert Het Scheepvaartmuseum de fotografietentoonstelling *Redders op Zee: 200 jaar Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij*. In deze tentoonstelling staat werk van fotografen Jeroen Hofman en Robin de Puy centraal. In 2023 is op initiatief van Het Scheepvaartmuseum en met steun van de VriendenLoterij de Stichting Cultuur Ferry opgericht. Doel van deze stichting is om bekende en onbekende culturele attracties in Amsterdam Centrum-Oost te verbinden via duurzaam vervoer over het water. De eerste Cultuur Ferry vaart vanaf april 2024.

Het tweejaarlijkse 'International Congres of Maritime Museums (ICMM) vindt in 2024 plaats in Nederland en België, waarvan twee dagen in Amsterdam. Dit is een meerdaagse conferentie i.s.m. het Zuiderzeemuseum, Maritiem Museum Rotterdam en MAS Antwerpen.

2023 was het een na laatste jaar van het activiteitenplan *Water verbindt werelden*. In 2024 zal voor de periode 2025-2028 een nieuw activiteitenplan geschreven worden waarin de focus zal liggen op de (integrale) uitvoering van de onderwerpen duurzaamheid, diversiteit & inclusie, digitalisering en veiligheid.

Michael Huijser
Algemeen Directeur
Het Scheepvaartmuseum

Locatie- en collectie- profiel

Locatieprofiel

Het Scheepvaartmuseum is gevestigd in het rijksmonument 's Lands Zeemagazijn in Amsterdam. Het classicistische gebouw uit 1656 werd ontworpen door Daniël Stalpaert en biedt nu ruimte aan collectieopstelling en tentoonstellingsruimte in drie kwadranten, een bibliotheek, een café-restaurant met terrasponon, een museumwinkel en een steiger waaraan het stoomschip *Christiaan Brunings* ligt (een ijsbreker uit 1900), het schiphuis met de Koningsvloer en de replica van de Oost-Indiëvaarder *Amsterdam* (VOC-schip *Amsterdam*). Daarnaast zijn er nog zalen die verhuurd worden, en het fraaie Open Plein.

In 2019 werd op de begane grond de Hoofdgalerij geopend, een tentoonstellingsruimte met daarin de vaste presentatie *Republiek aan Zee*. Deze Hoofdgalerij zorgt voor een duidelijke verbinding van het gebouw met de omgeving: de bezoeker

krijgt letterlijk een doorkijkje naar buiten en ziet de historische haven en het naastgelegen Marineterrein. Op het Marineterrein, beveiligd terrein van Defensie, bevindt zich ook het depot van het museum, tussen 1997 en 2003 gebouwd door architect Liesbeth van der Pol.

Het Marineterrein wordt gedeeltelijk overgedragen aan de gemeente Amsterdam en geleidelijk herontwikkeld tot een duurzame en innovatieve stadswijk. Door deze nieuwe ontwikkelingen komt het depotgebouw op openbaar terrein te liggen en verandert de stedenbouwkundige situatie rondom het depot. In 2023 is een onderzoek gestart samen met de gemeente, het Rijksvastgoedbedrijf, college van Rijksadviseurs en Dok architecten naar de mogelijkheden om in deze nieuwe situatie functies van het depotgebouw uit te breiden.

Daarnaast zal een visie ontwikkeld

worden voor dit gebied waar vanaf de zeventiende eeuw de scheepswerf van de Admiraliteit van Amsterdam lag. Het Scheepvaartmuseum wil de unieke cultuurhistorie van het Marineterrein verbinden met actuele thema's zoals duurzame energie en mobiliteit op het water, en onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor een open en flexibele ruimte met exposities of educatieve activiteiten.

Collectieprofiel

De collectie van Het Scheepvaartmuseum wordt beschouwd als een van de beste maritieme collecties ter wereld. De collectie, die nu meer dan 350.000 voorwerpen bevat, werd vanaf 1916 opgebouwd door de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum. In 1975 nam de Staat der Nederlanden de collectie in permanente bruikleen. Sinds 1994 belast het Rijk Het Scheepvaartmuseum met het beheren en presenteren van de collectie, en met de invoering van de Erfgoedwet in 2016 is Het Scheepvaartmuseum een rijkscollectie behorende instelling.

De collecties nautische instrumenten, globes, cartografie, schilderijen, scheepsmodellen en de bibliotheekcollectie zijn hoogtepunten van internationale betekenis. Van nationaal belang zijn de deelcollecties kunstnijverheid, technische tekeningen en fotografie. Het Scheepvaartmuseum beheert daarnaast een collectie van 80 historische vaartuigen.

Missie en doelstellingen

Missie

Wij laten zien hoe sterk de maritieme wereld en de samenleving verbonden zijn en specifiek welke impact dit heeft op het leven van zoveel individuen.

Aan deze missie wordt gewerkt vanuit drie pijlers:

• **Toonaangevend & onderzoekend**

Het Scheepvaartmuseum heeft een toonaangevende maritieme collectie en bibliotheekcollectie. Samen met (inter)nationale onderzoekers werkt het museum aan verdiepende presentaties en kennisdeling.

• **Betrokken & urgent**

Het Scheepvaartmuseum grijpt maritieme ontwikkelingen uit het verleden, het heden en de toekomst aan om de dialoog over actuele thema's te stimuleren.

• **Ondernemend & verbindend**

Het Scheepvaartmuseum is van huis uit ondernemend en staat midden in de samenleving. Een open cultuur met aandacht voor inclusiviteit en publieksparticipatie is de voedingsbodem voor vruchtbare samenwerkingen.

Doelstellingen

De jaarrekening 2023 is de financiële weergave van het derde jaar van de cultuurperiode 2021-2024 en de uitvoering van het nieuwe activiteitenplan *Water verbindt werelden*, met daarin opgenomen drie doelstellingen voor deze periode:

1.

Toegankelijk kennis en expertisecentrum

Het Scheepvaartmuseum positioneert zich als een toegankelijk (inter)nationaal kenniscentrum op het gebied van de Nederlandse maritieme geschiedenis en zorgt voor ontsluiting van en kennis over zijn collectie.

2.

Een breed publiek

Het Scheepvaartmuseum verbindt zich aan een bestaand en nieuw publiek. Dit doet het museum door met het publiek verhalen te delen die raken aan de collectie, de maritieme wereld en geschiedenis en de impact daarvan op de samenleving.

3.

Een duurzame organisatie

Het Scheepvaartmuseum zorgt ervoor dat het wendbaar en weerbaar de toekomst ingaat door duurzame inzetbaarheid van mensen, gebouwen en vermogen.

1. Toegankelijk kennis- en expertise- centrum

Inleiding en doelstellingen

Het Scheepvaartmuseum stelt zich ten doel de collectie optimaal zichtbaar te maken en de verzamelde kennis over de collectie met een zo breed mogelijk publiek te delen. Het museum positioneert zich daarbij als een toegankelijk (inter)nationaal kennis- en expertise-centrum op het gebied van de Nederlandse maritieme geschiedenis en zorgt voor ontsluiting van, en kennis over, zijn collectie. Een samenhangende presentatie, fysieke en digitale toegang, wetenschappelijk onderzoek en collectieregistratie spelen hierbij een cruciale rol.

Het museum streeft ernaar om in 2024 het fellowshipsprogramma structureel te hebben uitgebreid van twee naar vier Warnsinck-onderzoeksplaatsen en een nieuw Van de Velde Fellowship te hebben ingesteld. Met het National Maritime Museum in Greenwich worden mogelijkheden onderzocht om dit tweede fellowship gezamenlijk aan te bieden aan

internationale onderzoekers. In 2023 werd vier fellows een tijdelijke onderzoeksplaats aangeboden.

Als impuls voor de digitale toegang tot de collectie is het streven om in 2024 het aantal digitale objectfoto's te hebben uitgebreid van 48% naar 70% in 2024. Eind 2023 was dit aantal al toegenomen tot 60%. Ook de digitaal beschikbare informatie over de collectie wordt de komende jaren verbeterd en uitgebreid. Om dit mogelijk te maken heeft het museum in 2023 eerder opgelopen achterstanden in de registratie van museale aanwinsten weggewerkt, en is begonnen met de migratie naar een nieuw digitaal beeldbanksysteem. Dit is geïntegreerd met het collectieregistratiesysteem Axiell Collections.

Toegankelijkheid collectie

Digitalisering

Op het gebied van het digitale aanbod

van informatie over de museumcollectie zijn in 2023 opnieuw belangrijke stappen gezet. Digitalisering van de informatie over de collectie in de vorm van beeld en tekst is binnen het huidige beleidsplan een belangrijke doelstelling. Zo wordt de zichtbaarheid van de collectie verder vergroot, vooral buiten de muren van het museumgebouw.

In dit kader werd de fotografie van de aanwinsten en van de collectie in het depot Hoogwoud voortgezet. In het najaar werd het startschot gegeven voor de digitalisering van de deelcollectie van meer dan 70.000 technische tekeningen. Hiermee werd een jarenlange wens van het museum in daden omgezet. De digitalisering van deze deelcollectie wordt deels bij een extern bedrijf en deels in een nieuw ingerichte fotostudio in het depotgebouw uitgevoerd. Dankzij een financiële bijdrage van Het Compagnie Fonds kan de digitalisering versneld worden gerealiseerd. Naar verwachting zal dit project eind 2024 zijn afgerond.

Verder werden de beschrijvingen van deelcollecties geactualiseerd en uitgebreid, werd onderzoek naar de herkomst van objecten voortgezet en werden auteursrechten vastgelegd. Deze informatie wordt beheerd in een collectieregistratiesysteem, waarbij het

museum in het afgelopen jaar de stap maakte naar de nieuwste versie van Axiell Collections. Alle wijzigingen in het registratiesysteem worden automatisch verwerkt in het aanbod op de collectie-website.

Ter voorbereiding op de aanstaande digitalisering van de handschriftencollectie werd een plan van aanpak uitgewerkt. In december werd een aanvraag in het kader van het digitaliseringsprogramma Metamorfoze gehonoreerd, waardoor de digitalisering van de handschriftencollectie in 2024 van start kan gaan. Het project wordt mede gesteund door een particulier gever. Metamorfoze is het nationale programma van de Koninklijke Bibliotheek voor het behoud van en duurzame toegang tot het papieren erfgoed van Nederland. Het programma is een initiatief van het ministerie van OCW.

Deze en alle andere gedigitaliseerde foto's kunnen worden geraadpleegd op de eigen collectiewebsite van het museum (collectie.hetscheepvaartmuseum.nl) en op de website Maritiem Digitaal (www.maritiemdigitaal.nl) van de samenwerkende maritieme musea in Nederland en België.

Bibliotheek

De bibliotheek van Het Scheepvaart-

	2023	2022
Aantal bibliotheekbezoekers	5.526	3.806
Aantal informatievragen (in de bibliotheek, telefonisch en e-mail)	2.751	2.579
Aantal ingeschreven boeken	174	1.297
Aantal openingsdagen	231	208

museum huisvest één van de belangrijkste maritiem-historische collecties ter wereld en biedt een fysieke en laagdrempelige ontmoetingsplek voor conservatoren, fellows, stagiairs en externe onderzoekers. Daarnaast is de bibliotheek de vraagbaak waar vele bezoekers terecht kunnen met uiteenlopende vragen over het museum, maritieme geschiedenis en genealogie.

Het totaal aantal fysieke bezoeken aan de bibliotheek kwam uit op 5526. In schoolvakanties had de bibliotheek veel aanloop, en met ingang van 1 september is de bibliotheek weer standaard geopend op maandagen. Het aantal beantwoorde informatievragen steeg – mede door de afhandeling van de beeldaanvragen – van 2579 naar 2751. Het merendeel wordt nog steeds per email afgehandeld.

In de bibliotheek werden in 2023 ook activiteiten voor grotere groepen georganiseerd. Zo was de bibliotheek op 31 januari weer onderdeel van het Amsterdamse leesbevorderingsproject *Stap op de rode loper*. In januari en februari deed een groep studenten van het Amsterdam University College intensief onderzoek in de bibliotheek naar het thema 'Global food systems in historical perspective'.

Ook studenten van de opleiding Zeegeschiedenis van de Universiteit Leiden maakten uitgebreid kennis met de bibliotheekcollectie tijdens een rondleiding door het museum. Tijdens Museumnacht op 4 november werd een presentatie gegeven in het kader van het thema *Eten aan boord*.

Er werden 174 nieuwe stukken (boeken, handschriften en ander bibliotheekmateriaal) toegevoegd aan de bibliotheekcollectie. Het grote verschil t.o.v. 2022 is te verklaren door overname van een groot aantal boeken van het voormalig visserijmuseum Vlaardingen in dat jaar.

Onderzoek

Het Scheepvaartmuseum heeft een succesvol fellowshipsprogramma dat onderzoekers in staat stelt onderzoek te doen in de collectie binnen het museum. Hiervoor zijn twee onderzoeksbeurzen in het leven geroepen, het Prof. J.C.M. Warnsinck Fellowship en het Dr. Ernst Crone Fellowship, die respectievelijk een fellowship mogelijk maken voor beginnende en gevorderde onderzoekers voor een periode van zes en twaalf maanden.

In 2023 waren vier fellows actief in Het Scheepvaartmuseum. In het kader van

de Prof. J.C.M. Warnsinck Fellowship deed Matthias Lukkes onderzoek naar de tuin bij het fort St. George de Elmina aan de Afrikaanse westkust. In december startte Lianne Wilhelmus haar onderzoek als Warnsinck Fellow naar een achttiende-eeuwse tabaksdoos met een afbeelding van Kaap de Goede Hoop. Het Dr. Ernst Crone Fellowship werd in 2023 toegekend aan dr. Jaap Jacobs. De onderzoeker richt zich op een grote verzameling handschriften - bijeengebracht door de bekende Britse historicus Charles Ralph Boxer (1904-2000) - die betrekking heeft op het verloop van de Tweede Engels-Nederlandse Oorlog (1665-1667). Gwen Lemmers rondde haar onderzoek naar het reddingswezen in het Waddenzeegebied in de zeventiende en achttiende eeuw af in het kader van het Rien Meppelink Fellowship. De onderzoekers deden hun onderzoek in nauwe samenwerking met conservatoren en externe deskundigen.

De bevindingen van de verschillende fellows die in 2022 en begin 2023 hun onderzoeken hebben afgerond, werden door hen gepresenteerd in verschillende artikelen en tijdens een drukbezochte Fellowshipsmiddag, die op vrijdag 24 februari 2023 plaatsvond. Deze bijeenkomst werd door een recordaantal van 124 deelnemers bijgewoond. Op vrijdag 17 november vond het jaarlijkse Museum-symposium plaats. Dit symposium stond dit jaar in het teken van voedsel, in het kader van de tijdelijke tentoonstelling *Food for Thought*.

Het conservatorenteam is in 2023 verder uitgebreid en versterkt met de komst van een extra conservator. Het museum heeft voor de komende drie jaar een nieuwe functie gecreëerd in de vorm van een junior conservator. Aan de financiering van deze functie leveren zowel het museum, de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum (VNHSM) en het Fonds 1999 een financiële bijdrage. Ten behoeve van het coördineren van het onderzoek, onder andere binnen het fellowshipsprogramma en voor het collectie-speerpunt Atlantische Wereld, is een onderzoeksconservator aangetrokken.

Dankzij de genereuze bijdrage van Stichting Het Meyjes Fonds kan het museum sinds 2019 de functie van wetenschappelijk onderzoeker instellen, een tijdelijke onderzoeksplaats voor twee dagen in de week voor de duur van tien jaar. Meyjes onderzoeker Charlotte Jarvis richt zich op de Amsterdamse (houten) scheepsbouw en plaatst deze in een landelijke en internationale context. Daarbij wordt samengewerkt met maritiem historici en archeologen in binnen- en buitenland.

In 2023 rondde het museum het oral history-project *LHBTI+ cultuur op zee* af. Dit project richt zich in het bijzonder op onderzoek en het verzamelen van mondiale geschiedenissen over queercultuur aan boord van Nederlandse koopvaardij-schepen. Hiervoor is een projectmedewerker aangetrokken. De resultaten van dit onderzoek, waaronder een filmdocu-

mentaire, werden gepresenteerd in het kader van de tijdelijke tentoonstelling *Mens op Zee* en als standalone presentatie *Zee van Ruimte*. Verder werden de bevindingen tijdens een internationale workshop besproken en in diverse wetenschappelijke artikelen gepubliceerd.

Het museum participeert in meerdere onderzoeks- en digitaliseringsprojecten en ondersteunde meerdere aanvragen bij de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek door externe wetenschappelijk onderzoekers. In de meeste gevallen ondersteunt het museum de aanvragen door het ter beschikking stellen van de collectie en conservatoren voor onderzoeken of door het aanbieden van de mogelijkheid om een pilotproject of symposium in het museum te organiseren. Verder is het museum penvoerder voor een haalbaarheidsstudie naar het ontwikkelen van een digitaal Netwerk Maritieme Bronnen, samen met Huygens Instituut, Maritiem Museum Rotterdam en het Zuiderzeemuseum. Dankzij een financiële bijdrage van de Samenwerkende Maritieme Fondsen is een kwartiermaker voor dit project aangesteld. Het museum is lid van de stuurgroep. Verder werd in het kader van dit netwerk in verschillende werkgroepen gewerkt aan het opstellen van gezamenlijke termenlijsten (thesauri) en gesproken over auteursrechten.

In 2023 waren vier stagiairs actief bij Collecties. Twee stagiairs zeegeschiedenis hielpen bij onderzoek voor de nieuwe vaste presentatie Atlantische Wereld. Bij Collectiebeheer hielp een stagiair mee bij de objectfotografie en een tweede bij de registratie van de collectie.

Collectiebeheer en -registratie

De afdeling Collectiebeheer was nauw betrokken bij de voorbereiding en totstandkoming van meerdere nieuwe presentaties in het museum en wissels van objecten in de vaste presentatie. Verder werden transporten in verband met bruiklenen georganiseerd, waarbij het museum steeds vaker gebruik maakt van

de mogelijkheid om virtueel te koerieren. Dat betekent dat op afstand via een videoverbinding wordt meegekeken bij de installatie van objecten. De afdeling is ook nauw betrokken bij overleg over duurzaamheid in het museum, met name waar het gaat om eisen voor museaal binnenklimaat, transport (vervoer en verpakkingsmaterialen) en conservering.

In 2023 werden meerdere kleine en grotere restauraties aan objecten uit de collectie verricht, waaronder de behandeling van diverse boekbanden en handschriften en de restauratie van een aantal mozaïekpanelen afkomstig uit het luxe passagiersschip ms. *Oranje* van de Stoomvaart Maatschappij 'Nederland'. Dit laatste betreft een meerjarig conserveringsproject. Verder werden enkele scheepsmodellen en nieuwe aanwinsten behandeld. Deze werkzaamheden werden uitgevoerd door externe restauratoren en specialisten, in overleg met de conservatoren en ondersteund door de collectiebeheerders. Dankzij een financiële bijdrage van de VNHSM kon het aantal restauraties per jaar sterk worden uitgebreid en het onderhoud aan het stoomschip *Christiaan Brunings* worden geïntensiveerd.

Tijdens de beleidsperiode 2021-2024 wordt ook het planmatig beleid voor het collectiebeheer geactualiseerd en waar nodig aangepast en uitgebreid. Het planmatig beleid bestaat uit Integrated Pest Management (IPM), Handboek Collectiebeheer (conform de museale standaard Spectrum) en Veiligheidszorg Collectie. In 2023 richtte de aandacht zich vooral op het verder uitwerken van het IPM-beleid en de monitoring van het museaal binnenklimaat.

Naar aanleiding van de meest recente audit 2021-2022 door de Inspectie voor Overheidsinformatie & Erfgoed (IO&E) zijn enkele verbeterpunten voor de collectieregistratie vastgesteld. In 2023 is het aanvullen en actualiseren van de registratie van standplaats en fysieke toestand

bij een aantal specifieke deelcollecties verder uitgevoerd. Voor deze werkzaamheden is een extra registrator aangetrokken.

De raad van toezicht heeft een toezichthoudende rol waar het de uitvoering van het collectieplan betreft. Het uitgangspunt voor het toezicht op het dagelijks beheer van de collectie vindt plaats binnen het kader van het wettelijke toezicht door de Inspectie voor Overheidsinformatie en Erfgoed.

Met betrekking tot de collectie van de VNHSM wordt de voortgang en eventuele aandachtspunten uit dit toezicht met het verenigingsbestuur besproken, en tussentijds in het regulier overleg tussen het hoofd collecties van het museum en het bestuurslid collecties van de Vereniging nader afgestemd.

Op verzoek van de Stichting Kunstbezit Koninklijke Nedlloyd (SKKN) en met inbreng van het Maritiem Museum Rotterdam en Het Scheepvaartmuseum is door externe deskundigen een projectplan opgesteld voor de verfijning van de ontsluiting van de collectie van de SKKN, die bij beide musea is ondergebracht. Doel is alle objecten te fotograferen, de beschrijvingen uit te breiden en uiteindelijk een digitale presentatie van de collectie Nedlloyd te ontwikkelen.

Het Scheepvaartmuseum zorgt ook voor het toezicht op de collectie van het Werkspoomuseum. In 2023 is een inventarisatieproject opgezet om de collectie (en de conditie daarvan) van dit voormalige museum aan de Wittenburgerstraat beter in kaart te brengen. De kosten hiervoor worden gedeeld met het Amsterdam Museum en het Stadsarchief.

Dankzij de enthousiaste inzet van een groep zeer toegewijde vrijwilligers kan de uit 1900 stammende stoomijsbreker *Christiaan Brunings* nog steeds in de vaart worden gehouden. Ook in 2023 was het

historische vaartuig onder stoom aanwezig bij diverse manifestaties verspreid door het land – waaronder de jaarlijkse Sinterklaasintocht in de hoofdstad.

Collectievorming

In 2023 zijn door meerdere aankopen en schenkingen 481 museale voorwerpen en 174 stukken voor de bibliotheek als collectie ingeschreven. Bepalend bij de keuze tot verwerving zijn de vijf collectie-thema's in het verzamelbeleid van Het Scheepvaartmuseum: Nederlanders en de wereld; Nederland als maritieme natie; De zee als bron van inspiratie; De zee als uitdaging; Amsterdam als havenstad. Dit beleid is in overleg met het bestuur van de Vereniging in het vigerende *Collectieplan 2021-2024* vastgesteld.

In 2023 werd het schilderij *Fluitschip en andere schepen voor de kust van Den Briel* van Jeronymus van Diest (II) uit circa 1652-54 voor de collectie aangekocht. Een andere belangrijke aankoop betrof de fotoserie *Boegbeelden* met portretten die Colette Lukassen (1967) van negen marinevrouwen maakte voor de tijdelijke tentoonstelling *Mens op Zee*. Ook de foto's van het zwaargehavende interieur van het cruiseschip ms. *Costa Concordia* van de Duitse fotograaf Jonathan Danko Kielkowski (1988) die op deze tentoonstelling te zien waren, konden door een aankoop aan de collectie worden toegevoegd. In de voorbereiding op de tijdelijke tentoonstelling die in de zomermaanden was gewijd aan het werk van tekenaar en futuroloog Robbert Das (1929) werden drie *artist's*

impressions van een futuristische veerboot aan de verzameling tekeningen toegevoegd. Door een aankoop kon ook een historische kaart van Amsterdam uit 1657 van de hand van Johannes Janssonius aan de collectie worden toegevoegd. Op deze kaart is het 's Lands Zeemagazijn voor het eerst afgebeeld. Tot slot werd een ridderdiploma, behorend bij de Militaire Willemsorde vierde klasse, voor de collectie aangekocht. Dit diploma werd postuum uitgereikt aan kapitein Willem Horsman (1909-1942) van het tankerschip *Ondina*. Horsman is één van de in totaal zeven opvarenden van de koopvaardijvloot die voor hun acties tijdens de Tweede Wereldoorlog werden onderscheiden met de hoogste Nederlandse dapperheids onderscheiding.

Het grootste deel van de museale verwervingen bestond ook dit jaar weer uit schenkingen en legaten. Daaronder bevonden zich wederom veel foto's en albums, waaronder een bijzondere collectie glasnegatieven van het maritieme Amsterdam aan het begin van de twintigste eeuw. Verder werden foto's overgedragen van bijvoorbeeld het muziekkorps van het pantserdekschip Hr.Ms. *Zeeland*, van de bemanning van de onderzeeboot K IV, van het bezoek van de kruiser Hr.Ms. *Java* van 8 november 1928 tot 23 januari 1929 aan Japan en China ter gelegenheid van de kroning van de Japanse keizer Hirohito, en van het opleidingsschip Hr.Ms. *Nautilus* afgemeerd in 1887 in het Duitse Wilhelms-haven. Van meer recente datum zijn geschonken kleurenopnamen van de Container Terminal Amsterdam. De Zeilvereniging Het Y schonk drie fotoalbums, samen met enkele wedstrijdprizen en andere objecten, die een goed beeld geven van het verenigingsleven - variërend van het organiseren van zeilwedstrijden tot het vieren van jubilea. Overige schenkingen in 2023 betroffen tekeningen, brochures en drukwerk, logboeken, reisverslagen, bouwbestekken, boeken, legpuzzels, een ingesproken brief en persoonlijke documenten. Verder voegde het museum interviews toe aan de

collectie die het resultaat zijn van twee afgeronde *oral history* projecten, één over gastarbeiders in de Amsterdamse haven en een ander over queercultuur aan boord van Nederlandse koopvaardij schepen. Van het voormalige Visserijmuseum in Vlaardingen werd in 2023 wederom een deel van de collectie overgenomen, deze keer betrof het onder andere een verzameling visserijreclame. De Vereniging van Kroonvaarders schonk een bascule-weegschaal afkomstig uit een van de loodsen van de Koninklijke Nederlandsche Stoomvaart Maatschappij. De laskap van Francesco Giovine, die als bruikleen al te zien was voor de vaste opstelling *Amsterdam Havenstad*, werd door de familie Giovine aan het museum geschonken.

In het kader van de zichtbaarheid van de collectie hanteert het museum een genereus bruikleenbeleid. In het afgelopen jaar waren 135 voorwerpen in langdurig bruikleen bij 15 instellingen, waarvan er gedurende het jaar 7 objecten zijn geretourneerd aan het museum. In 2023 werden daarnaast 15 objecten uit de collectie in tijdelijke bruikleen gegeven aan 7 musea.

In 2023 heeft het museum 10 voorwerpen uit de collectie afgestoten. Het ging daarbij onder andere om enkele mallen, scheepmodellen en reproducties van kaarten die niet binnen de verzamelcriteria vallen. Bij de afstoting van objecten uit de collectie wordt de *Leidraad Afstoting Museale Objecten* van de Museumvereniging zorgvuldig gevolgd.

Zaayvan

Reflection

Reflection is a concept that has been explored in various forms of art and literature. It is a process of looking back at one's own actions and thoughts, and considering their impact on the world. In the context of art, reflection is often used to create a sense of depth and meaning in a work. It is a way of connecting the viewer to the artist's inner world and to the broader human experience.

Reflections

2.

Een breed publiek

Inleiding en doelstelling

Het Scheepvaartmuseum verbindt zich aan bestaand en nieuw publiek, door verhalen met en van het publiek te delen die raken aan de collectie, de maritieme wereld en geschiedenis en de impact daarvan op de samenleving. Het museum heeft de ambitie in 2024 340.000 bezoekers te ontvangen, en door nieuwe bezoekersgroepen gewaardeerd te

worden met een 8+. Zowel in de programmering als in de samenwerking met partners zet het museum zich nadrukkelijk en organisatiebreed in om een eco-positief, inclusief museum te worden dat de maritieme geschiedenis bij een zo breed mogelijk publiek onder de aandacht brengt. In 2023 is dit verankerd in Ons Verhaal:

Ons verhaal

Wij zijn Het Scheepvaartmuseum.

Een nationaal museum in Amsterdam, met een internationaal toonaangevende collectie en een verrassende programmering. In een monumentaal gebouw, open voor iedereen. Een museum als thuishaven.

Als geen ander weten wij hoe sterk de maritieme wereld verankerd is in onze samenleving. In ontzag voor de golven, plezier op het water, handel, in een koloniaal verleden dat doorwerkt in het heden. In grote thema's en in ons dagelijks leven. Het water raakt ons allemaal.

Het Scheepvaartmuseum is dé plek voor verhalen uit de maritieme wereld, vanuit menselijk perspectief. We delen onze kennis en fascinatie voor het water dat we bevaren en ervaren. En we nodigen

publiek en experts uit om samen tot nieuwe inzichten te komen. Dat is soms confronterend. Soms verbindend. Maar altijd veelstemmig, net als ons verstregelde verleden. Zo ontdekken we wie we vandaag zijn én wie we morgen kunnen worden.

Alles wat we doen, begint bij onze collectie. Een unieke verzameling objecten, die ons keer op keer met andere ogen naar de maritieme wereld laten kijken. Voor elke tentoonstelling en bijeenkomst kunnen we putten uit deze schatkamer én uit de kennis van onze medewerkers en onderzoekers.

Dit museum is er voor jou. Een plek waar collega's, bezoekers en partners met plezier komen. Of je nu een dagje uit bent, iets wil leren of een bijzonder evenement bezoekt. Wij willen dat iedereen zich hier welkom voelt.

Maar dit museum is ook *van* jou. We vragen je om je uit te spreken. Want de maritieme wereld brengt ons welvaart, ongelijkheid, trots, pijn, antwoorden en vragen – allemaal tegelijk. Het is aan ons samen om al die perspectieven te belichten.

Zo is Het Scheepvaartmuseum blijvend in beweging. Net als de wereld om ons heen. Bewust van waar we vandaan komen, maar gericht op de toekomst. Ondernemend, om jong en oud welkom te heten. Duurzaam, in al ons doen en laten. Nieuwsgierig naar nieuwe verhalen.

Want waar mensen varen, komen werelden samen.

Het Scheepvaartmuseum
Water verbindt werelden

Tentoonstellingen en tentoonstellingsbeleid

Belangrijke uitgangspunten in de programmering zijn: de collectie centraal stellen, de impact van het gedeelde maritieme verleden agenderen, ruimte bieden voor hedendaagse reflecties, en persoonlijke verhalen uitwisselen. Daarnaast geeft het museum in de programmering steeds explicieter aandacht aan diversiteit & inclusie en duurzaamheid. Zo laat het museum zien dat de maritieme wereld is verankerd in grote thema's én in ons dagelijks leven.

Dynamiek

Het museum biedt het publiek sinds enkele jaren een herkenbaar ritme van grote, tijdelijke najaarstentoonstellingen die in oktober openen en die – in verband met collectie-eisen – meestal een looptijd van maximaal een half jaar hebben.

Tussen oktober 2022 en juli 2023 was de najaarstentoonstelling *Mens op Zee* te zien. Deze presentatie speelde zich af in een wereld die los is van de wal en onderzoekt hoe het 'op zee zijn' je als mens kan veranderen. Centraal stonden prikkelende, onvoorspelbare en ontroerende portretten en verhalen uit de eigen collectie, allemaal met een link met Nederland. De bijzondere aandacht voor gender, naamgeving en migratie droeg bij aan de meerstemmigheid van deze tentoonstelling. Vanuit drie perspectieven werd 'het vaste' versus 'het veranderlijke' van het op zee zijn belicht: de zeevarende (het bemanningslid), de passagier en de eenling. *Mens op Zee* was een samenwerking met de Dutch National Portrait Gallery (DNPG), MAISON the FAUX was verantwoordelijk voor het tentoonstellingsontwerp, Dana Dijkgraaf voor het grafisch ontwerp.

Op 2 november 2023 opende de najaars-tentoonstelling *Food for Thought*. Centraal staat het werk van fotograaf en filmmaker Kadir van Lohuizen, die onderzoek doet naar de wereldwijde voedselindustrie. Met deze tentoonstelling geeft Het Scheepvaartmuseum inzicht in de voor velen onbekende wereld die achter ons voedsel schuilgaat. Ook zet de tentoonstelling aan tot kritisch nadenken over de toekomst van de voedselindustrie: hoe ziet een meer gelijkwaardig en duurzaam voedselsysteem eruit? Voor de presentatie werkte het museum o.a. samen met ontwerpbureau Kummer & Herrman, Dutch Embassy of Food en social designer Fides Lapidaire.

In de audiotour komen onder anderen chef-kok Lelani Lewis, Maarten Remmers, journalist Jonas Kooyman, Maite Vermeulen en Maaïke Goslinga aan het woord. Vanaf januari 2024 organiseert Het Scheepvaartmuseum drie keer een avondprogramma in het kader van *Food for Thought*, met lezingen, workshops en op de tentoonstelling geïnspireerde gerechten.

Impact

Het gedeelde maritieme verleden en de doorwerking daarvan in het heden vormen een andere belangrijke programmalijn in de museale presentaties van Het Scheepvaartmuseum. Belangrijke doelstelling deze beleidsperiode is om de verhaallijnen aan boord van de replica van het VOC-schip de *Amsterdam* aan de steiger te actualiseren. In de zomer van 2023 werd dat voor het publiek goed zichtbaar met nieuwe teksten en illustraties waarmee bezoekers geïnformeerd worden over het schip, en uitgenodigd worden hun reacties achter te laten.

Verder wordt samen met de conservatoren en externe onderzoekers momenteel intensief gewerkt aan de nieuwe semi-permanente opstelling *Schaduwten op de Atlantische Oceaan* die in het najaar van 2024 opent.

In aanloop naar deze nieuwe vaste presentatie nodigt Het Scheepvaartmuseum verschillende kunstenaars uit hun visie te geven op de Nederlandse maritieme relaties met het Atlantisch gebied. *Decoding the Atlantic* van het kunstenaarscollectief van Sites of Memory was de eerste in deze serie zogenaamde *Atlantische Vensters*. Deze tijdelijke kunstinstallatie bestond uit een presentatie in de Noordvleugel en uit vlaggen in de masten van het VOC-schip Amsterdam. Gesprekken over de vlaggen-installatie met het collectief en externen deed het museum ertoe besluiten de VOC-vlaggen die voorheen op het schip te zien waren niet meer terug te plaatsen, en gedurende het hele jaar 2023 de vlaggen van het collectief te tonen.

Voor een volgend *Atlantisch Venster* werd in 2023 filmmaker Kevin Osepa benaderd om daarvoor op Curaçao nieuw materiaal te maken. Dit zal vanaf begin 2024 te zien zijn. Ook na de opening van *Schaduwten op de Atlantische Oceaan* zal de serie *Atlantische Vensters* doorlopen.

Immaterieel erfgoed

Ook het uitwisselen van persoonlijke geschiedenissen aan de hand van presentaties is een belangrijk speerpunt van Het Scheepvaartmuseum. Ter verdieping bij de tentoonstelling *Mens op Zee* is eind 2022 de atelierruimte *Zee van ruimte* geopend. Hier zijn de eerste resultaten te zien van het oral history project over LHBTI+-cultuur aan boord van Nederlandse koopvaardijsschepen in de jaren '50 tot '80, en kunnen bezoekers reflecteren op wat de zee voor hen betekent. Dit atelier blijft tot begin 2024 open. Half 2024 worden de onderzoeksresultaten in een vernieuwde presentatie getoond. In 2023 vormden de presentaties *Mens op Zee*, met het programma *De Zee vertelt*, en *Amsterdam Havenstad*, met het programma *Baklava in Amsterdam*, belangrijke aanknopingspunten in de publieksprogramma's om actief verhalen met het museum te delen.

Collectie centraal

Het museum maakt meer ruimte voor collectiewisselingen en kleinere presentaties, met als doel om vaker objecten uit de bestaande collectie of aanwinsten tentoon te stellen en vaker eigen onderzoek te tonen en aan te sluiten bij de actualiteit.

In de gratis toegankelijke presentatieruimte aan het Open Plein werden in 2023 enkele nieuwe aanwinsten getoond waaronder het Gelegenheidsglas van plantage Molhoop (Anoniem, circa 1750-1800), *De Aemilia en andere schepen voor Duinkerken* (Adam Willaerts (1577-1664), 1640 en Hoodie 1621 (Lukas Eleuwarin en Dave Masbaitoeben, 2021). In april opende daar vervolgens *Jenever op Zee*, gebaseerd op recente onderzoek van een Prof. J.C.M. Warnsinck Fellow, naar de consumptie van jenever aan boord van Nederlandse schepen in de 17de tot 19de eeuw. Eind december werd de collectiepresentatie over het Bruynzeel Havenspeelgoed geopend. Dit speelgoed geeft een levensecht beeld van de Amsterdamse haven in 1940 en laat de complexe rol zien van Bruynzeel tijdens de Duitse bezetting.

In de collectiewisselruimte op de 2^e verdieping in de oostvleugel opende in mei de tentoonstelling *Robbert Das - Watersport in perspectief*, een overzichtstentoonstelling van de opengewerkte maritieme perspectieftekeningen van Robbert Das. Een groot deel van de getoonde tekeningen is in 2019 aangekocht. In augustus opende de presentatie *Solo op Zee* waarin de bezoeker meegenomen wordt op de solo reis van zeiler Herman Jansen. In het ontwerp was duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt, en werden inrichtingselementen van *Mens op Zee* hergebruikt. Medio november opende de fotopresentatie *buurtgezichten en havenportretten* met werken van Cor Jaring.

In 2023 verlengde het museum een deel van de bruikleen van het werk *Ex Voto* van Folkert de Jong, er hangen nu nog drie scheepsmodellen van gekleurd kaarsvet in het museum. *Ex Voto* is een heden-

daagse verwijzing naar offer geschenken van zeelieden, als dank voor een veilige terugvaart.

Naast deze tijdelijke tentoonstellingen vonden er ook wisselingen plaats in de vaste tentoonstellingen; in *Republiek aan Zee* werd een recent aangekocht staand horloge geplaatst, met een bewegend mechaniek dat de walvisjacht toont, en in *Cartografie & Curiosa* werd er met het oog op lichtbudget een aantal objecten gewisseld.

Laagdrempelig aanbod

Najaar 2022 opende de tentoonstelling *Duiker Doris*, voor families met kinderen van 2 jaar en ouder. *Duiker Doris* is een verhalende en interactieve tentoonstelling en werd ontwikkeld in samenwerking met onder andere illustrator Kwennie Cheng via uitgeverij Rose Stories. In 2023 verscheen bij deze tentoonstelling een kinderboek dat met dezelfde partijen werd gemaakt, met teksten van Astrid Sy.

Kunstenarsreflecties

Het museum toonde dit jaar werk van kunstenaar en illustrator Tja Ling Hu, zij maakte een reflectie op de presentatie *Cartografie & Curiosa*. Aansluitend vroeg het museum in de tweede helft van 2023 fotograaf Cigdem Yüksel te reflecteren op de tentoonstelling *Amsterdam Havenstad*. Zij portretteerde vrouw en dochter van een Turkse gastarbeider die op de NDSM-werf werkte. Deze foto's worden tot begin 2024 getoond op de begane grond in de Noordvleugel.

In *Zeemagazijn* – het magazine dat twee keer per jaar verschijnt – nodigt de redactie ieder nummer iemand met de frisse blik van buiten uit om een column te schrijven. In 2023 waren dit Linda Duits en Maarten Remmers.

Tentoonstellingen in 2024 en verder

In 2023 werd al gewerkt aan presentaties die in 2024 of daarna openen, zoals een tentoonstelling in het kader van 200 jaar Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij (KNRM); de volgende fase van de

herinrichting van het VOC-schip; een Atlantisch Venster van de kunstenaar Kevin Osepa en als slotstuk in het najaar de opening van de semipermanente opstelling *Schaduwen op de Atlantische Oceaan*.

Educatie en publieksprogramma's

Educatie en jaarcijfers

Het Scheepvaartmuseum legt met zijn educatieaanbod verband tussen verleden en heden, en tussen onze (actuele) tentoonstellingen, collectievoorwerpen

en de leefwereld van leerlingen. De educatieve programma's van het museum sluiten daarmee aan bij het geschiedenis- en burgerschapscurriculum in het primair en voortgezet onderwijs.

Voor de beleidsperiode 2021-2024 zijn de cijfers uit het pre-covid jaar 2019 een educatiebenchmark: in het jaar 2024 wil het museum opnieuw het niveau aan educatieve rondleidingen bereiken van 2019, waarbij in ieder geval 30.691 leerlingen fysiek of online door het museum en het VOC-schip worden geleid.

	2019	2022	2023
Primair onderwijs (PO)	12.671	7.052	8.897
Voortgezet onderwijs (VO)	18.020	11.229	14.586
Totaal	30.691	18.281	23.483

In 2023 zag het museum duidelijke groei ten opzichte van 2022. Desondanks vallen de educatie-cijfers lager uit dan in benchmarkjaar 2019. Dit is een algemene trend die ook bij collega-instellingen te zien is: door het lerarentekort is er minder tijd en ruimte voor culturele bezoeken.

In Het Scheepvaartmuseum speelt daarbij een (tijdelijke) krimp aan tentoonstellingsruimte mee: de educatieve rondleidingen waren een groot deel van 2023 volgeboekt, waar in 2019 de piekcapaciteit hoger was omdat toen de 'onderwijstentoonstelling' *Zie je in de gouden eeuw* nog open was. Wanneer in najaar van 2024 de semipermanente presentatie *Schaduwen op de Atlantische Oceaan* opent, komt er meer ruimte beschikbaar voor schoolgroepen in het museum. In de jaren na de Covid-lockdowns was er veel verloop

onder de freelance museumdocenten wat verdere impact had op educatiebezoeken. In de afgelopen jaren heeft het museum daarom regelmatig nieuwe docenten geworven. In 2023 zijn 10 freelancers aan de museumdocentenpoule toegevoegd. Online bereikte het museum in 2023 een groot aantal leerlingen, bijvoorbeeld met de online schoolplaat 'VOC en WIC van alle kanten'. Deze online onderwijs-tool werd in januari gelanceerd met educatieve partner Schooltv. Alleen al de homepage van 'VOC en WIC van alle kanten' werd in 2023 ruim 12.000 keer bezocht. De 'schoolplaat' is een online bron waar leerlingen en docenten, zelfstandig óf klassikaal, kunnen leren over de geschiedenis van VOC en WIC en hun impact. Daarbij dient het VOC-schip de *Amsterdam* als 'kapstok'.

Het succes van deze plaat sterkt het vertrouwen dat het onderwijsveld geïnteresseerd is in maritiem verleden en de doorwerking daarvan in het heden, ook in digitale vorm. De samenwerking met Schooltv was aanleiding voor het vaktijdschrift *Kleio* (voor Geschiedenisdocenten en docenten in opleiding) om contact te zoeken met het museum: *Kleio* publiceerde in september een artikel over de plaat en aansluiting bij leerdoelen. In 2023 zijn op het andere online educatieplatform, LessonUp, 323 lessen van Het Scheepvaartmuseum gegeven. Uitgaande van 25 leerlingen per klas betekent dat een bereik van 8.075 leerlingen. In 2024 worden enkele kortere online lessen toegevoegd die duidelijk aansluiten bij de geschiedenis-perioden en canonvensters, omdat daar, uit onderzoek van LessonUp, onder docenten behoefte aan bestaat.

Ook in 2024 houdt het museum met regelmaat docenten op de hoogte: ze ontvangen ge-update posters, mogen het museum gratis bezoeken bij inschrijving voor de e-nieuwsbrief en lezen over het museumaanbod in de e-mailings. Er zijn drie e-mailings per jaar en gelijktijdige social zichtbaarheid, zodat het museum zichtbaar blijft onder docenten, en zij aan Het Scheepvaartmuseum denken wanneer het cultuur- of burgerschapsplan wordt uitgewerkt.

Hoogtepunten Educatie

Het museum heeft zich in 2023 actief ingezet om kennis met het educatieve veld te delen én expertise op te halen bij de doelgroep. Enkele educatiehoogtepunten waarbij docenten en leerlingen direct betrokken waren:

- Bij *Duiker Doris* (de 2+ tentoonstelling) is, samen met Dynamo Voorscholen, lesmateriaal ontwikkeld. Dit materiaal werd in maart gepresenteerd bij een bijeenkomst van pedagogisch medewerkers van Amsterdamse voorscholen, door expertisenetwerk MOCCA in Het Scheepvaartmuseum.
- In juni ontving het museum circa 40 docenten Geschiedenis & Maatschappijleer (VO) als onderdeel van een nascholingstraject bij de Universiteit van Amsterdam met het overkoepelende thema 'perspectieven op dekolonisatie'.
- Klankbordsessie docenten VO: het museum consulteert 1-2 keer per jaar een klankbord met docenten geschiedenis en maatschappijleer, om zo contact met het veld te houden en inzichten op te halen. In oktober 2023 was er een klankbord over de herinrichting van het VOC-schip. De deelnemende docenten droegen bij aan nieuwe werkvormen voor onderwijsbezoeken.
- Op 22 november was de Docentemiddag NiNsee in het Stadsarchief Amsterdam waar Het Scheepvaartmuseum als vaste onderwijspartner aan bijdraagt. Het museum bereikte die middag 150 docenten Geschiedenis uit PO en VO met verdieping over slavernijgeschiedenis.

Ook zijn er regelmatig kennissessies met de freelance poule museumdocenten, zodat zij op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkelingen in het museum en daarbuiten:

- Rondom *Mens op Zee* was er een kennisdelingssessie voor museumdocenten over het nieuwe NT2-programma in Het Scheepvaartmuseum: het museum biedt NT2-rondleidingen aan voor mensen die Nederlands leren. 'Verhalen over water' is een onderdeel van Stad en Taal van de gemeente Amsterdam.
- In juli ontmoetten de museumdocenten auteur en historicus Reggie Baay. Baay is een expert op het gebied van slavernijgeschiedenis in Azië, onder de VOC. Hij verzorgde een lezing en beantwoordde vragen van de freelancers.

In 2024 worden museumdocenten verder meegenomen in de aansluiting van onderwijsprogramma's bij Wereldburgerschap (een lesmethode waarbij docenten en leerlingen kennismaken met grote thema's als globalisering en duurzaamheid). Daarvoor zijn in 2023 voorbereidingen getroffen met Fawaka Wereldburgerschap. Deze organisatie werkt samen met scholen aan de professionalisering van het burgerschapsonderwijs.

Meerstemmigheid

Uit twee klankbordsessies met docenten in 2022 en 2023 blijkt dat de behoefte aan 'meerstemmige geschiedenis' groot is. Docenten en lerarenopleiders gaven aan dat leerlingen zichzelf in gedeelde geschiedenissen willen herkennen, in al hun diversiteit. Ook bleken de docenten makkelijker financiële middelen te kunnen vrijmaken voor burgerschapsactiviteiten dan voor geschiedenis. Tijdens de klankbordgroep rondom het VOC-schip in oktober 2023 kwam dit nogmaals naar voren, bijvoorbeeld de uitgesproken behoefte aan geschiedenis die verder gaat dan 'nationale geschiedenis': in onderwijsprogramma's van het museum verwacht men een breder verhaal (wereldoriëntatie). Ook bleek de gedeelde interesse in 'slavernij' en slavernij in Azië een belangrijk thema in het veranderende curriculum – een thema waarvan docenten aangeven dat ze het vaak lastig vinden dit te behandelen. De kennissessies voor museumdocenten over NT2-onderwijs en slavernij in Azië, komen tegemoet aan die wens uit het onderwijsveld. De geplande sessies met Fawaka Wereldburgerschap zullen museumdocenten ook verdere tools geven om een meerstemmig burgerschapsgesprek te faciliteren.

Publieksprogramma's en programmalijnen

De publieksprogramma's van Het Scheepvaartmuseum adresseren maritiem-historische thema's en de relevantie daarvan in het heden. Begin 2023 is een overzicht opgesteld met programmalijnen die het (recent) herziene doelgroepenbeleid

zullen aanspreken en die aansluiten bij de ambities op het gebied van duurzaamheid en diversiteit & inclusie. De komende jaren gebruikt het museum deze programmalijnen om richting te geven aan publieks-programmering. De programmalijnen zijn:

- Collectie zichtbaar en relevant, relatie benadrukken van de collectie met de actualiteit.
- Doorwerking maritiem verleden in heden en toekomst, met speciale aandacht voor:
 - Kolonialisme (verstrengeld verleden)
 - Migratie
 - Oral history (welke verhalen zijn nog niet gehoord)
- De groene golf, duurzaamheid en de maritieme wereld.
- Thuishaven, aandacht voor wederkerigheid.

Publieksprogramma's van Het Scheepvaartmuseum passen altijd onder ten minste één van deze lijnen.

Na het winnen van de Museumprijs 2022 werd er in 2023 verdere invulling gegeven aan het thema 'Beste buur'. In de zomer is een programmamedewerker aangesteld die op Burendag (23 september) het eerste *Thuishaven*-ontbijt op het open plein organiseerde. De ontbijtreeks werd geopend door de directeur en verschillende buurtpartners waren nauw betrokken: van de buurtfanfare tot buurtcentrum DOCK. Elke derde zondag van de maand is er nu een laagdrempelig buurtontbijt met programmering op het plein, georganiseerd samen met lokale partners waaronder welzijnsorganisaties Cordaan, Dynamo, buurthuis De Witte Boei en stichting Curinesa. Buurtpartners denken mee over programmering tijdens ontbijten, leggen verzoeken neer voor ruimtes en ze nodigen bureaus uit die weinig naar musea gaan. De ambitie is om structureler vorm te geven aan buurtpartnerships door regelmatig met 'buurtboegbeelden' samen te komen, hun vrijkaarten aan te bieden etc. Zo wil het museum het contact met de buurt duurzaam verankeren.

Enkele hoogtepunten uit de publieksprogramma's voor volwassenen in 2023:

- Rondom portretten in *Mens op zee* zijn twee publieksdagen georganiseerd over de geschiedenis van contractarbeiders (die eind negentiende, begin twintigste eeuw – vaak gedwongen – naar Suriname werden verscheept). In februari was er een verhalensalon voor bezoekers met een Javaans-Surinaamse achtergrond. De middag werd in april gevolgd door een bijeenkomst voor een bredere groep geïnteresseerden in maritieme geschiedenis. Beide programma's waren uitverkocht. De 80 deelnemers aan de verhalensalon in februari gingen in gesprek over verhalen die in de families gedeeld werden. Op LinkedIn zei een deelnemer: *“Een indrukwekkende dag die ik met mijn zoon van 9 jaar mocht beleven [...] ik voelde de voorouderlijke binding”*.
- Op 5 mei organiseerde Het Scheepvaartmuseum met onderzoeks- en kunstcollectief Beyond Walls en de organisatie 4 en 5 mei Amsterdam het programma *De Zee Vertelt*. Tijdens dit programma werd ingezoomd op onderbelichte verhalen van mensen op zee; mensen die een belangrijke rol speelden in onze gedeelde maritieme geschiedenis, maar vaak in de schaduw staan van de bestaande vertellingen.
- Ook organiseerde het museum een programma bij het oral history project *Zee van Ruimte*. Daarin blikte onderzoeker Bob van de Poll met queer oud-bemanningsleden van koopvaardij-schepen terug op een bijzondere periode uit hun leven: de feestjes, stiekeme avonturen en hun gedeelde identiteit.

- In juni organiseerde het museum de verhalen salon *Baklava in Amsterdam Havenstad* voor havenarbeiders met een migratieachtergrond en hun families. Tussen 1960 en 1980 verhuisden veel gastarbeiders met hun gezin uit verschillende windstreken naar Amsterdam om te werken in de Amsterdamse Haven. Verhalen van de arbeiders stonden centraal tijdens de drukbezochte verhalen salon (100 deelnemers): de interviews werden gepresenteerd in *Amsterdam Havenstad* en verschillende generaties gingen met elkaar in gesprek.
- Op 1 juli (Keti Koti) startte het Herdenkingsjaar Slavernijverleden. Er werd gratis *heri heri* uitgedeeld, gemaakt door onze chef-kok Ralph Dahlhaus.
- Oktober is Black Achievement Month. Het museum droeg hier in 2023 voor de tweede keer op rij aan bij, dit jaar met de moderne dansvoorstelling *The Ritual* van choreograaf Sedrig Verwoert. 180 bezoekers reisden met de dansers en muzikanten door tijd, kleuren en muziek. Uit de aansluitende Q&A bleek de betrokkenheid van de makers bij het slavernijverleden en hun visie en hoop op een meer gelijkwaardige toekomst.
- Op 4 november bezochten 6.600 bezoekers het museum tijdens Museumnacht. Dit jaar verzorgde Het Scheepvaartmuseum de aftrap van 'de nacht' met de organisatie van Museumnacht. Het programma stond in het teken van 'De waarde van voedsel' en sloot daarmee aan bij de tentoonstelling *Food for Thought*. Er werden stillevens getekend op het Open Plein; er waren speed tours en een *artist talk* met illustrator en cartoonist Jip van der Toorn (die de Reflectieruimte in de tentoonstelling van kritische beeldcolumns voorzag). Stewww – een internationaal muziekplatform dat verbindt door afrogrooves – omljstte de avond muzikaal.

Familieprogrammering

Ook voor het vakantie-aanbod (doelgroep: families) zijn begin dit jaar uitgangspunten opgesteld. De familieprogramma's van Het Scheepvaartmuseum zijn altijd interactief en intergenerationeel: niet alleen voor kinderen, maar ook de (groot)ouders of andere familieleden/begeleiders worden betrokken. Er is een inhoudelijke link met het museum en de collectie, en het aanbod is laagdrempelig en geschikt voor verschillende leeftijden. Elke vakantie is er een zichtbare activiteit op het plein waaraan iedereen kan meedoen; op die manier ontstaat er zichtbaar plezier in het museum. Een greep uit de familieprogrammering in 2023:

- Samen met partner Cinekid (kinderfilmfestival) verzorgde het museum aan het begin van het jaar (kerstvakantie 2022) en het einde van het jaar (kerstvakantie 2023) tweemaal een succesvol vakantieprogramma: in januari 2023 maakten ruim 3.500 families een green-screen familieportret; de pop-up bios met kinderfilm *Lampje* zat elke dag vol. Eind 2023 zetten beide partners de succesvolle samenwerking voort waarbij publieksfavorieten als de animatie-workshop, de pop-up bios en green-screen portretten – in aangepaste vorm – opnieuw heel populair waren.
- Tijdens de voorjaarsvakantie (februari - maart) was er een nieuwe activiteit op het open plein: 'Zet Jezelf op de Kaart' (alle leeftijden), een tekenactiviteit geïnspireerd op de reflectie van kunstenaar Tja Ling Hu. Tja Ling maakte eerder voor het museum een kaart van China waarin Chinese uitvindingen, geloven en gewoonten zijn terug te zien. Tekeningen van ruim 1.500 deelnemers vormden tijdens de voorjaarsvakantie een grote kaart op het plein.
- Via de social media van Stadspas is de voorjaarsvakantie extra onder de aandacht gebracht: families met een Stadspas kregen een kleinigheidje bij de kassa. Deze extra aandacht lijkt effect te hebben want de Stadspasbezoekersaantallen zijn in die periode verdubbeld in vergelijking met 2022.
- Op 1 juli, met Ketu Koti, startte ook de laagdrempelige zomervakantie-activiteit geïnspireerd door illustraties van Hedy Tjin uit het kinderboek *Op de rug van Bigi Kayman* (2021) van Henna Goudzand Nahar. Families leerden over 'vluchten over water' en verzet tegen slavernij. Ze tekenen een eigen vervoermiddel over water in de stijl van Hedy Tjin.
- Tijdens zomervakanties wil het museum laten zien dat er genoeg te beleven is, zowel binnen het museum als buiten. Jonge bezoekers (2-8 jaar) begonnen hun ochtend deze zomervakantie met 'Walvisyoga' op de steiger. Een nieuwe kijktocht nam families (6+) mee langs verschillende schepen in het museum en aan de steiger. Op dinsdagen en zondagen voeren bezoekers mee met Plastic Whale om water rondom het museum schoon te vissen.
- Gedurende Queer & Pride was er voor iedereen, uit elke regenboogfamilie, wat te doen: tijdens het voorleesprogramma *Zee van liefde* gingen rondleiders in gesprek over verliefd zijn, gevoel en de zee. Volwassen bezoekers konden het LHBTI+ atelier bezoeken en daarna na de Pride plastic vissen vanaf onze steiger met Plastic Whale.
- Tijdens de herfstvakantie waren er activiteiten rondom vaste tentoonstellingen en sloten we aan bij het thema van de Kinderboekenweek: 'Bij mij thuis'. Natuurlijk werd er voorgelezen uit het nieuwe prentenboek van het museum over Doris Duiker. Dit deed auteur en presentator Astrid Sy. Illustrator Kwennie Cheng, die Doris zelf bedacht, verzorgde een workshop.

Publieksbereik 2023

Na een aantal jaren van minder bezoekers als gevolg van Covid-19, was 2023 een uitstekend jaar: het museum ontving 283.210 museumbezoekers en in totaal 333.447 bezoekers (inclusief bezoekers aan evenementen). Hierbij is 2019 het referentiejaar; toen trok het museum 282.012 museumbezoekers en in totaal 310.609 bezoekers (inclusief bezoekers aan evenementen).

In de schoolvakanties trekt het museum veel bezoekers met kinderen: met als hoogscorende weken dit jaar de zomervakantie en de kerstvakantie. Het museum zet zich in om lokaal en regionaal publiek met kinderen tot een bezoek te verleiden.

Er is een duidelijke trend te zien in het aandeel van kinderen in de bezoekerscijfers waarbij 18% van de bezoekers onder de 18 jaar is.

In onderstaand overzicht zijn de verschillende bezoekerscijfers te zien. De indeling is in 2023 vernieuwd waardoor de bezoekers met gratis toegang anders zijn ingedeeld. Onder bezoekers met gratis toegang vallen ook kinderen tot en met 4 jaar.

Hier is een mooie groei te zien die het museum in 2024 nog verder wil doorzetten door vanaf 2024 de gratis entree te verruimen voor kinderen tot en met 12 jaar.

	2019	2022	realisatie 2023	verschil 2019
Bezoekers vol betalend	98.624	73.311	99.073	449
Educatie*	44.425	28.698	36.572	-7.853
Gereduceerd tarief en derden verkoop	121.424	88.976	122.272	848
Gratis	17.539	16.377	25.293	7.754
Totaal museumbezoek	282.012	207.362	283.210	1.198
Eventbezoekers	28.597	50.508	50.237	21.640
Eindtotaal	310.609	257.870	333.447	22.838

* Hier vallen niet alleen de PO en VO scholen onder, maar ook (buitenlandse) studenten.

Doelgroepen en positionering

Het museum is in 2023 gestart met een meer generieke (in plaats van campagne per tentoonstellingen) marketingcampagne 'Alles komt boven water'. Doel van deze campagne is om een beeld neer te zetten van een geëngageerd museum, geworteld in een lange traditie en zo Het Scheepvaartmuseum als merk bij bezoekers onder de aandacht brengen en zichtbaarheid te vergroten. De campagne zal in het voorjaar van 2024 herhaald worden.

Meting van bezoekerservaring

Gedurende dit jaar is de '8+ meting' uitgevoerd bij publieksprogramma's voor mensen met een persoonlijke band of interesse in koloniaal verleden (Javaanse contractarbeid naar Suriname, 2 april) en betrokkenen bij migratie naar de Amsterdamse haven in de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw (4 juni). De uitkomsten waren heel positief: beide programma's werden gewaardeerd met een ruime 8, respectievelijk een 8,6 en een 8,9. Deelnemers waardeerden in het bijzonder de inzet van het museum om deze verhalen te delen; ze waren uitgesproken over de relevantie van het thema voor betrokkenen vandaag de dag. Opbouwende kritiek bleek uit een gedeelde behoefte aan meer ruimte en tijd in de programma's voor onderlinge uitwisseling.

Het doorlopende publieksonderzoek (waarvoor alle online ticketkopers per mail uitgenodigd worden) is dit jaar tevens onder de loep genomen: er zijn vragen toegevoegd over o.a. hoe bezoekers naar het museum toe zijn gekomen, evenals enkele vragen of bezoekers thema's en onderwerpen logisch vinden passen bij Het Scheepvaartmuseum.

Online Strategie

Door dit jaar de onlinestrategie aan te scherpen, ziet het museum al goede resultaten. Zo heeft het optimaliseren van enkele veel bezochte webpagina's meteen zichtbaar resultaat in vindbaarheid en prestaties van de pagina's. In 2023 is een start gemaakt met het plan om meer op merkniveau zichtbaarheid voor het museum te laden, en daar bovenop dan enkele campagnes te draaien meer gericht op specifiek aanbod (zoals programmering en tentoonstellingen). Resultaten van de campagnes eind 2023 zijn succesvol: zo wordt er veel doorgeklikt en leiden de campagnes tot aankoop van tickets (conversie). De e-mailmarketing wordt ook steeds optimaler ingeregeld, zodat deze communicatietool beter bijdraagt aan binding en ticketverkoop.

Zeemagazijn

Twee keer per jaar geeft het museum het tijdschrift *Zeemagazijn* uit. Dit tijdschrift wordt ingezet om stakeholders op de hoogte te houden van het reilen en zeilen van het museum. Aanwinsten, interviews met partners, fellows onderzoek en een kijkje achter de schermen in de organisatie zijn terugkerende rubrieken. Het magazine wordt verspreid onder leden van de Vereniging, fondsen, bibliotheken en samenwerkingspartners.

3.

Duurzame organisatie

Inleiding en doelstelling

Het museum wil een duurzame organisatie zijn en ervoor zorgen dat het wendbaar en weerbaar de toekomst ingaat door duurzame inzetbaarheid van mensen, gebouwen en vermogen. In 2023 is er hard gewerkt aan een plan voor concreet maken van deze ambitie, en is een praktisch duurzaamheidsplan inclusief meetmethodiek opgesteld.

Ook het inkoopbeleid is herzien: doel is om circulair in te kopen waarbij we de R-ladder gebruiken om te bepalen of iets echt nodig is. Het museum koopt sociaal en eerlijk in, voor eerlijke prijzen en beloning.

In 2023 zijn BREEAM-certificaten behaald, waaronder begin 2023 het BREEAM Assessment op de onderdelen Beheer en Gebruik met een score van 'Very Good'.

Het museum heeft een actief Green Team met vertegenwoordigers van verschillende

afdelingen, dat zorgt voor het activeren van collega's en helpt om de positieve impact te vergroten.

In de programmering wil het museum eco-positieve impact maken door bezoekers en partners te bewegen tot duurzame keuzes. Dit doet het museum met tentoonstellingen, samenwerkingen en partnerships, maar ook door het ontplooiën van initiatieven binnen de sector. In 2022 is de website ATLAS gelanceerd, een kennisplatform en online toolkit als aanzet voor de verduurzaming van de museumwereld. In 2023 is dit initiatief voortgezet.

In 2024 zal dat resulteren in een museum waar geen gas meer wordt gebruikt, en we de schadelijke impact op het gebied van IT, energie, materialen, horeca en mobiliteit zoveel mogelijk reduceren. Daarnaast maken we zoveel mogelijk positieve impact maken op personeel, publiek, programma en onze partners.

Financieel beleid

Toelichting op resultaten

De bezoekersaantallen zijn gelukkig weer terug op het niveau van voor Covid-19. Dit is ook terug te zien in de publieksinkomsten van € 2.687.000. De gemiddelde opbrengst per bezoeker was in 2023 € 9,49. In de meerjarenbegroting is uitgegaan van een gemiddelde opbrengst van € 9,46 per bezoeker.

Het totaal aan eigen inkomsten is flink toegenomen van € 4,2m in 2022 naar € 4,9m in 2023. Door de groei in het aantal bezoekers heeft het museum ruim € 581.000 aan extra publieksinkomsten. Daarnaast heeft het extra baten uit de doorbelasting aan de dochteronderneming HSME bv. In 2022 bestond 31% van de baten uit eigen inkomsten, dat is in 2023 gegroeid naar 37%.

Naast de publieksinkomsten ontvangt Het Scheepvaartmuseum subsidies van het ministerie van OCW voor de verschillende activiteiten (publieksactiviteiten, beheer van collectie en gebouwbeheer).

De VriendenLoterij was ook in 2023 een van de belangrijkste partners van Het Scheepvaartmuseum. Het museum ontving de jaarlijkse bijdrage van € 400.000, een verhoging van de jaarlijkse bijdrage met € 50.000 en een uitkering uit de geormerkte loten € 119.196, totaal € 569.196. Daarnaast zijn er in 2023 verschillende projecten en onderzoeken tot stand gekomen door de bijdrage van verschillende fondsen en schenkingen, zoals Het Compagnie Fonds, Steunfonds SIVN, de samenwerkende Maritieme Fondsen en de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum.

De personeelskosten zijn ten opzichte van 2022 toegenomen met ca € 800.000. Door krapte op de arbeidsmarkt en extra projecten is er veel gebruik gemaakt van zzp'ers, verder zijn bij verschillende afdelingen extra medewerkers aangenomen. Het Scheepvaartmuseum heeft een negatief resultaat uit gewone bedrijfsvoering gerealiseerd in 2023 van € 1.573.790. Door de fusie met de Stichting Het Scheepvaartmuseum

Enterprise wordt vanaf 2022 ook het resultaat van de deelneming in HSME bv meegenomen in het resultaat van het museum. Door het positieve resultaat uit de deelneming en een rentevergoeding op onze banktegoeden komt het negatieve resultaat uit op € 1.068.556. Dit negatieve resultaat is vertekend door de volledige benutting van de bestemmingsreserve herstel- en innovatie van € 809.102. Hierdoor wordt er per saldo € 313.390 onttrokken uit de algemene reserve en € 53.936 toegevoegd aan het bestemmingsfonds VriendenLoterij. Als gevolg zakt de algemene reserve van € 5,4m per jaareinde 2022 naar € 5,0m per jaareinde 2023. Het totale eigen vermogen blijft boven de tussen musea afgesproken norm voor het weerstandsvermogen. Deze norm definieert het weerstandsvermogen als het hoogste van:

- Het eigen vermogen dat nodig is om op de korte en middellange termijn tegenvallers in de exploitatie op te vangen;
- Het eigen vermogen dat op de langere termijn nodig is om te voldoen aan de kapitaalbehoefte van de instelling.

Financieel verslag deelneming HSME bv HSME bv heeft in 2023 aangetoond de spannende Covid-19 jaren achter zich te hebben gelaten. Met de events en vooral met de eigen catering zijn mooie resultaten behaald. Events waarbij zelf de catering werd verzorgd leveren goede marges op en zorgen voor grip op de kwaliteit. Het beleid op Dutch Cuisine zorgt voor verduurzaming van het aanbod. HSME bv bestaat uit verschillende onderdelen. Voor de onderdelen guest service, winkel en café-restaurant is het een uitdaging om te zorgen voor een goede balans tussen personeelsinzet, marges en kosten. Het resultaat van deze onderdelen is negatief. Dit komt voornamelijk door de hoge personeelskosten. HSME bv draagt financieel bij aan de middelen en brengt extra bezoekers, en heeft op deze manier een substantieel aandeel in het realiseren van de museumambities.

Bestemmingsreserve herstel- en innovatie

In 2023 zijn verschillende projecten in gang gezet die zijn gefinancierd uit de bestemmingsreserve herstel- en innovatie.

Het fonds is in 2023 volledig besteed.

De bestedingen zijn te verdelen in:

Bestemmingsreserve herstel- en innovatie

Digitale voorzieningen personeel	€ 73.313
Werkgeverscampagne	€ 28.000
Onderzoek over duurzaamheid (gebouw)	€ 90.036
Collectie digitaal beschikbaar maken voor publiek	€ 360.880
Marketingcampagne <i>Alles komt boven water</i>	€ 152.236
Oral History tentoonstelling	€ 21.597
Campagne werving extra bezoekers VriendenLoterij	€ 83.040
Besteding totaal	€ 809.102

Risicobeheersing

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en is opgenomen in de jaarplanning van Het Scheepvaartmuseum. Risicomanagement helpt bij het realiseren van doelen, doordat het inspeelt op toekomstige ongewenste gebeurtenissen (risico's). Hierdoor kan het museum tijdig besluiten om actie te ondernemen ter voorkoming of vermindering van risico's.

Per afdeling is in 2023 een analyse gemaakt van de bestaande risico's en de risico's die in het afgelopen jaar zijn ontstaan. Deze analyses zijn besproken, gewogen en vernieuwd tijdens sessies met benoemde eigenaren per onderwerp/actiepunt.

Risico's worden onderverdeeld in de volgende onderwerpen: publiek en overige stakeholders, collectie/presentatie, huisvesting/veiligheid, ICT/beveiliging, personeel/organisatie en financieel/fiscaal.

Duurzaam huisvestingsbeleid

In 2023 zijn grote stappen gezet om het gebouw nog verder te verduurzamen. Het

meest in het oog springende project is de klimatisering van het plein. Een nieuwe installatie verwarmt het plein vanuit de kelder en vervangt daarmee de losse heaters. Het geheel is aangesloten op de WKO (Warmte Koude Opslag) -installatie en is zo duurzaam mogelijk ingeregeld. Ook is bijna de gehele verlichting vervangen door ledverlichting. Daarnaast is het monitoringsysteem 'installaties in zicht' aangeschaft. Hiermee kan de luchtbehandeling beter bediend worden en zo wordt energie bespaard. In het entreegebied zijn de puien vervangen. Deuren die eerst zwaar open gingen en daarom vaak vast open werden gezet, gaan nu elektronisch open. Dit zorgt niet alleen voor een betere toegankelijkheid, maar ook voor minder warmteverlies in de winter.

In 2023 is de koeling/verwarming in het café-restaurant aangepast, er zijn nieuwe units aangesloten in het plafond die naar wens kunnen koelen en verwarmen en aangesloten op de WKO. Deze werkzaamheden zijn uitgevoerd ter voorbereiding van de grote verbouwing van het café-restaurant. De aanpassing was mogelijk door opgenomen vervangingsinvenstering vanuit het MOIP.

De regelsystemen zijn nu up to date en daarmee is de bedrijfszekerheid en betrouwbaarheid van de technische installaties gewaarborgd. De werkzaamheden duurden in total zes maanden en hadden vele operationele uitdagingen, o.a. door uitval van klimaatsystemen tijdens de vervanging.

Het Scheepvaartmuseum heeft zich tot doel gesteld om het energieverbruik te verlagen, mede door het reduceren van het gasgebruik en het creëren van extra geklimatiseerde tentoonstellingszalen. Door alle verduurzamingsaanpassingen is het gasverbruik vanaf 2016 sterk gedaald, o.a. door aanpassingen in de WKO (Warmte Koude Opslag) -installatie. Het is gelukt om in 2023 het gasgebruik te reduceren tot bijna nihil binnen de bestaande huisvesting. In 2024 worden de laatste installaties die gas verbruiken vervangen zodat het gasverbruik helemaal naar 0 gaat.

Er is voor gekozen om de reductieresultaten te vergelijken met 2019 i.v.m. Covid-19.

In onderstaande tabel is te zien dat het gasverbruik t.o.v. 2019 met 90% is afgenomen in 2023.

Energiesoort	2019	2022	2023
Gas (m ³)	61.029	7.505	6.174

In onderstaande tabel is te zien dat het elektraverbruik met 22% is afgenomen in 2023 t.o.v. 2019 en ongeveer gelijk is t.o.v. het jaar ervoor.

Energiesoort	2019	2022	2023
Elektriciteit (kW/h)	2.741.700	2.396.000	2.363.638

Meerjaren Onderhouds- en Investeringsplan (MOIP)

Elk jaar wordt een projectplanning gemaakt die aansluit op het MOIP en de begroting. Als de plannen die in 2022 zijn gemaakt vergeleken worden met wat er in 2023 werkelijk is uitgevoerd is er een aantal verschillen. In 2023 is er voor gekozen om losse onderdelen uit het MOIP te clusteren waardoor het efficiënter en goedkoper kan worden uitgevoerd. Een sprekend voorbeeld is dat als er een steiger staat voor het schilderwerk, direct wordt gekeken naar andere onderhoudszaken aan de gevel. Dit kan ervoor zorgen dat sommige onderdelen uit het MOIP eerder of pas later worden uitgevoerd.

- De verbouwing van de zolderverdieping en de daar noodzakelijke vervanging van de vloer is uitgesteld naar 2024. Dit traject is september 2023 opgestart en zal in 2024 worden uitgevoerd. Dit zorgt ervoor dat onderdelen uit 2023 pas in 2024 worden uitgevoerd.
- Ook zullen de klimaatsystemen in 2024 losgekoppeld worden van de onderliggende verdiepingen, waardoor de vraag naar verwarming en koeling afgestemd kan worden op het gebruik van de kantoorgedeeltes. Dit zou tot een verdere energiebesparing moeten leiden, omdat de onderliggende tentoonstellingszalen dan niet meer leidend zijn in temperatuur en luchtvochtigheid. De bekostiging van deze nieuwe manier van klimatiseren wordt vergoed uit de Verduurzamingssubsidie die toegekend is in 2024.
- De verbouwing van het café-restaurant zal rond het 2e kwartaal 2024 plaatsvinden, waardoor de opgenomen posten in het MOIP dan pas worden uitgegeven.

In het algemeen kan worden geconcludeerd dat een aantal projecten die voor 2022 gepland waren in 2023 zijn uitgevoerd en vervolgens dat projecten die begroot waren in 2023 meer voorbereidingstijd vergden. Dit betreft projecten

met een focus op duurzaamheid en het verbeteren van de bezoekerservaring.

Huurcontract

Per 1 januari 2024 is een nieuw huisvestingsstelsel voor rijksmusea ingevoerd. Dit gaat gepaard met een herijking van de erfgoedwetsubsidie en een nieuwe, uniforme huurovereenkomst tussen de Staat en de rijksmusea. De plannen zijn besproken en toegelicht in een aantal overleggen tussen vertegenwoordigers van de Staat en de rijksmusea.

In de nieuwe huurovereenkomst is het museum aansprakelijk voor alle schade (tenzij het museum aannemelijk maakt dat de schade niet aan hem is toe te rekenen) en beperkt tot een bedrag gelijk aan 25% van de herbouwwaarde. Hierbij geldt dat de aansprakelijkheidsbeperking tot 25% betrekking heeft op de herbouwwaarde van alle drie de huurobjecten gezamenlijk.

Het museum heeft nog afzonderlijk met OCW/ Rijksoverheid gesproken over een aantal specifieke punten die het museum wil vastleggen, waaronder de fundering. Over het onderwerp fundering heeft het museum via een brief van OCW apart de financiële afspraken vastgelegd tussen het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en het museum. Deze aanvullende afspraak behelst dat de fundering van het museumgebouw gedurende vijf jaar door het (RVB) zal worden gemonitord en eventuele daaruit voortvloeiende herstelwerkzaamheden door het RVB worden gedragen. Onderdeel van deze monitoringsplicht is dat bij de monitoring gesignaleerde funderingsrisico's voor de lange termijn ook voor rekening van het RVB zijn.

Voor de nieuwe verplichting wordt het museum gecompenseerd via de erfgoedwetsubsidie. De risico-opslag wordt verhoogd van € 3/m² naar € 25 per m². Daar staat tegenover dat op basis van de

nieuwe huurovereenkomst alle belasting (gebruikers- en eigendomsbelasting) rechtstreeks wordt doorbelast aan het museum.

Het museum is redelijk positief over het nieuwe stelstel omdat er meer ruimte ligt hoe om te gaan met gebouwen en de financiële compensatie die daar tegenover staat.

Het museum heeft in het traject om te komen tot een nieuwe huurovereenkomst intensief samengewerkt met zijn jurist en met de portefeuillehouder gebouwen vanuit de raad van toezicht. Op basis van de aanbevelingen die de jurist heeft opgesteld en het advies van de portefeuillehouder aan de raad van toezicht, is de raad akkoord gegaan met deze nieuwe overeenkomst. Deze is op 20 december getekend door de directeur-bestuurder.

HR-beleid

Interne organisatie

De gevolgen van de enorme prijsinflatie in 2022 werken ook in 2023 voor medewerkers door. Stijgende kosten van levensonderhoud zoals hoge energieprijzen, duurdere boodschappen, brandstof en woonkosten dwingen tot het maken van andere financiële keuzes en dit kan medewerkers kwetsbaar maken. In maart werd na moeizame onderhandelingen een nieuw akkoord voor de museum cao bereikt. Deze heeft een looptijd van 1 januari 2023 tot en met juni 2024. In deze cao is een structurele loonverhoging van 5% opgenomen plus een structurele nominale verhoging van € 100 bruto, met een gedifferentieerde ingangsdatum voor medewerkers in lagere salarisschalen. Naast dit onderhandelingsresultaat heeft de directeur besloten als werkgever een extra eenmalige bruto uitkering van € 500 te verstrekken aan alle medewerkers in de organisatie. Dit gebaar is positief ontvangen. Behalve financiële tegemoetkoming is in april ook een workshop 'Financieel gezond blijven' aangeboden. In deze workshop zijn praktische financiële handvaten geboden en is stilgestaan bij wat je kunt doen als je geldproblemen in je omgeving signaleert.

Bovenstaande maakt duidelijk hoe de museumorganisatie onderdeel is van een veranderende omgeving. Dit sluit aan bij de uitgangspunten van eerder geformuleerd duurzaam HR-beleid, namelijk:

- Meer dan juiste mensen op de juiste plek. Focus op de juiste medewerkers op het juiste moment in hun loopbaan (strategische personeelsplanning)
- Gericht op uitdagingen die samengaan met de veranderende wereld. Toekomstgericht en duurzaam (wendbaar en veerkrachtig)
- Oplossingen zoeken in de manier waarop gewerkt wordt. Een mensgerichte organisatie met betrokken medewerkers (leidinggeven aan hybride werken)
- Beleid dat zich actief richt op een duurzame werkrelatie met de medewerkers, zodat medewerkers gezond, fit, met werkplezier, gemotiveerd en geprikkeld aan het werk blijven

De belangrijkste HR-onderwerpen in 2023 waren:

Onderwerp	Resultaat 2023
Verruiming en vernieuwing secundaire arbeidsvoorwaarden in aanvulling op cao	Besluit op <ul style="list-style-type: none"> • 1 dag extra verlof en flexibiliteit in uitruilen feestdagen • Doorbetaald rouwverlof • Verstrekken gratis fruit • Beleid verlenging overeenkomst naar onbepaalde tijd en opzegtermijn • Start bedrijfsfitness en fietsplan
Employer branding, realiseren werkgeverscampagne	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuw werkgeversverhaal • Creatief concept met o.a. werkgeversvideo • Awareness campagne september t/m december • Aanpassen Werken bij op de website
Diversiteit en inclusie	<ul style="list-style-type: none"> • Vervolgopdracht stuurgroep D&I • KPI's en doelstellingen geformuleerd
Leiderschapsontwikkeling	Traject op twee sporen gestart <ul style="list-style-type: none"> • Vorming sterk MT • Persoonlijk leiderschap leidinggevend
Vernieuwen HR-gesprekscyclus	<ul style="list-style-type: none"> • Input uit 3 klankbordsessies met medewerkers en leidinggevend. • Voorstel aan MT voor nieuwe vorm gesprekscyclus met gebruik van app en 360graden feedback optie.
Duurzame inzetbaarheid medewerkers	<ul style="list-style-type: none"> • DI borgen in <i>employee journey</i>. Van arbeidsvoorwaarden, ontwikkeling en training tot gesprekscyclus
Optimaliseren en digitaliseren HR-processen	<ul style="list-style-type: none"> • Transitie naar personeels- en salarissysteem in de Cloud met externe salarisverwerking • Verdere digitalisering formulierenstroom
Strategische personeelsplanning	<ul style="list-style-type: none"> • Pilot gestart bij cluster Publiek en Programmering. • Clusterhoofden hebben inzicht in fte en personeelsbegroting

Ziekteverzuim

Het museum heeft over 2023 een verzuimpercentage van 4,03%. Dit percentage is inclusief gedeeltelijke re-integratie. Ter vergelijking: het CBS-verzuimpercentage tot en met het derde kwartaal 2023 in de sector Cultuur, Sport en Recreatie ligt op 4,1%. In 2022 was het verzuimpercentage van het museum 10,5%. Een duidelijke verklaring voor de forse afname van het gemiddeld verzuimpercentage is de afname in langdurige verzuimdossiers. Begin 2023 is nog sprake van één langlopend dossier en eind 2023 zijn er twee langlopende verzuimdossiers bijgekomen.

Het museum heeft aandacht voor toename in psychisch verzuim, bijvoorbeeld door het aanbieden van workshops gericht op mentale gezondheid. Ook kunnen medewerkers via de arbodienst laagdrempelig en anoniem een hulpvraag stellen aan een psycholoog via MijnCoachlijn. Arbo

Ned geeft aan dat steeds meer medewerkers voor lange tijd uitvallen met psychische klachten. Met name jongeren zijn vaak overspannen of hebben last van een burn-out. Bij dit soort klachten zijn mensen vaak lang uitgeschakeld: medewerkers die vorig jaar overspannen thuis waren, gingen gemiddeld 228 dagen niet naar hun werk. Bij een burn-out was dat gemiddeld 300 dagen. In totaal had het museum vorig jaar 1171 dagen verzuim, omgerekend ongeveer 5 fte op jaarbasis waarvoor de taken opgevangen of anders verdeeld moesten worden.

Medewerkers meldden zich gemiddeld 1,19 keer ziek in de afgelopen 12 maanden. Er is een toename in frequent verzuim, meer medewerkers melden zich 2, 3 of meer keer ziek. Aan leidinggevend is gevraagd het frequent verzuim gesprek actief en structureel te voeren.

Medewerkers in cijfers

Werkzame personen	2023			2022		
	Aantal personen	Aantal fte / uren	Bedrag	Aantal personen	Aantal fte / uren	Bedrag
Uren werkweek fte		36 uur			36 uur	
Werknemers in vaste dienst (onbepaalde tijd)	55	50,01	2.400.662	56	49,67	2.245.524
Werknemers in vaste dienst (bepaalde tijd)	26	11,81	486.964	24	10,08	429.727
Ingehuurde zelfstandigen / freelancers	66	4,47	495.867	59	3,19	358.017
Overige werkzame personen	113	19,13	1.254.235	120	12,15	581.971
Stagaires	10	1,79	7.523	7	1,15	4.538
Vrijwilligers	32	3,83	-	26	3,80	-

In 2023 komen 13 nieuwe medewerkers in dienst en verlaten 8 medewerkers het museum. Ter vergelijking, in 2022 zijn 19 medewerkers uit dienst gegaan bij het museum en worden 15 nieuwe medewerkers aangenomen op basis van een jaarcontract.

(Potentiële) medewerkers vinden een vast contract belangrijk, blijkt uit onderzoek. Na een tijdelijk contract van één jaar biedt het museum vanaf 2023 bij voldoende functioneren meteen een contract voor onbepaalde tijd, in plaats van nog een

tijdelijke verlenging. De verhouding is 18 overeenkomsten voor bepaalde tijd ten opzichte van 49 overeenkomsten voor onbepaalde tijd (27% t.o.v. 73%). In de benchmark (musea in de regio Amsterdam) ligt dit percentage op 38% t.o.v. 62%.

De samenstelling van de 'overige werkzame personen' is in 2023 veranderd, wat ook te zien is in het gemiddelde uurtarief. De gemiddelde leeftijd van medewerkers in het museum daalt van 46,03 jaar in 2022 naar 43,5 jaar.

Fair Practice Code

Het Scheepvaartmuseum onderschrijft en past de de Fair Practice Code toe als gedragscode voor ondernemen en werken in de kunst-, cultuur- en creatieve industrie. Het museum biedt transparante arbeidsvoorwaarden en zorgt dat het HR-beleid aansluit bij de kernwaarden in de Fair Practice Code: eerlijke vergoeding, transparante bedrijfsvoering, meer inclusiviteit in de sector en vertrouwen. Dit is uiteraard ook van toepassing op opdrachten en overeenkomsten vanuit het museum met de flexibele schil aan makers/kunstenaars, zzp'ers, uitzendkrachten en externe projectmedewerkers.

In 2023 is het uurtarief van de museumdocenten marktconform bijgesteld, is het kunstwerk *Ex Voto* opnieuw gehoord door het museum en zijn er drie opdrachten verstrekt aan de fotografen Robin de Puy, Jeroen Hofman en Cigdem Yuksel in overeenstemming met de opgestelde richtlijnen van de Fair Practice Code.

Een inclusieve cultuur

Een inclusieve werkgever worden en blijven, komt terug in alle fasen van de medewerkersreis (employee journey): van werving en selectie van nieuwe collega's tot aan redenen voor vertrek van medewerkers. Dit jaar is vanuit het nieuwe werkgeversverhaal en de huidige diversiteit in de organisatie een campagne ontwikkeld, gericht op aanspreken van diversiteit in de buitenwereld. Onder de noemer 'Thuishaven' is zowel in positionering, werkgeversverhaal als in het creatieve concept (bijvoorbeeld de nieuwe werkgeversvideo) uiting gegeven aan een inclusieve werkcultuur bij het museum. Ook zijn elementen uit het werkgeversverhaal doorgetrokken naar de standaard vacaturetekst.

“Het Scheepvaartmuseum wil een veilige thuishaven zijn voor iedereen. Hier ontmoet je collega's met diverse achtergronden en uiteenlopende expertises. Van vakkundige conservatoren tot commerciële marketeers en bevlogen eventmanagers. Wees welkom in onze thuishaven! “

Richting 2024 wordt een vervolgstراتيجية uitgewerkt, waar het bereiken van nieuwe doelgroepen die leiden tot meer diversiteit in het museum, onderdeel van is.

Voor HR betekent de hoofdnorm D&I het uitwerken van de hieronder genoemde subnormen. Aan deze subnormen zijn concrete KPI's gekoppeld en doelstellingen voor 2025-2028. Zo hebben medewerkers in 2024 de flexibiliteit om verplichte, veelal christelijke feestdagen te ruilen voor andere dagen. Ook is een extra feestdag toegekend, bijvoorbeeld om Ketu Koti of Eid al Fitr te vieren.

In relatie tot het museumbreed (uit) dragen van de D&I norm, en zeker in het Herdenkingsjaar Slavernijverleden, dient ook de gezamenlijke medewerkersviering van Ketu Koti als momentum genoemd te worden: het museum at op 29 juni samen heri heri om te herdenken, stil te staan bij de afschaffing van slavernij en te vieren. Deze heri heri – een eenvoudige voedzame Surinaamse maaltijd die vroeger door tot slaafgemaakten werd gegeten – was door de eigen collega's in de keukens gemaakt. Tijdens deze Ketu Koti-medewerkerslunch, stelde men elkaar vragen aan de hand van gesprekskaartjes: 'Met welk eten herdenk of vier jij?', 'Wat betekent 1 juli voor jou?' en 'Wat neem je mee als je alles moet achterlaten?'

In november was er verder ruimte en tijd voor interne dialoog met medewerkers over het geweld in Palestina en Israël, waarbij medewerkers met elkaar deelden hoe de actualiteit hun leven en werk beïnvloedde. Voor het museum was dit een ook een moment van reflectie op de rol van het museum: hoe en wanneer spreken we ons uit over ongelijkwaardigheid buiten het museum?

Steeds vaker wordt in sollicitatieprocedures als criterium meegewogen wat een kandidaat meebrengt aan diversiteit. Het museum diende een aanvraag in om mee te varen in de Canal Pride 2024 om als organisatie en werkgever verbinding met

de LHBTI+ gemeenschap te tonen. Met deelname aan de botenparade tijdens Pride Amsterdam laat het museum het belang van diversiteit, inclusie en tolerantie zien, vanuit de verbindende kracht van water.

Terugkijkend, er worden stappen gezet en het blijft investeren om zowel op teamniveau als op organisatieniveau KPI's te behalen.

Subnorm Thema Collega's

Iedereen doet mee. We maken samen een werkomgeving waarin iedereen een gelijkwaardige kans heeft om talenten in te zetten. We spreken elkaar actief aan.

Subnorm Thema Personeelsbestand

We werken aan een personeelsbestand met ruimte voor elkaars verschillen en onze gedeelde trots op het museum. We hebben hiervoor middelen beschikbaar (tijd, geld, leervermogen).

Code Diversiteit & inclusie

Diversiteit en inclusie (D&I) leeft in de organisatie en onder medewerkers. Er is enthousiasme en gedragen verantwoordelijkheid. De uitdaging aan de start van 2023 was bredere commitment en medeverantwoordelijkheid in de organisatie, met extra aandacht voor inclusief leiderschap en besluitvaardigheid op directie en managementniveau.

In 2022 heeft de stuurgroep D&I (bestaande uit het hoofd Educatie & Inclusie, het hoofd HR en het hoofd Publiek & Programma) meer leidinggevenden én medewerkers actief willen betrekken en bewustwording rondom het thema willen doen groeien – *bottom-up* en *top-down*. Met adviesbureau Progres zijn er sessies geweest om te werken aan commitment. In een laatste medewerkerssessie in januari 2023, werkten medewerkers aan een passende norm, subnormen en persoonlijke acties voor een meer divers en inclusiever Scheepvaartmuseum.

Op basis van deze input op medewerker-niveau, is er met Progres en het gehele managementteam en afdelingshoofden verder gewerkt aan het maken van een plan van aanpak op basis van de vier P's: programma, publiek, personeel en partners.

Allereerst aan een organisatie brede hoofdnorm, en vervolgens op thematische subnormen op het gebied van D&I zodat het museum kan opereren vanuit een gedeeld kompas. De thema's van de hoofd- en subnormen zijn gebaseerd op de '4 P's' uit de Code D&I. Het museum heeft enkele zwaarwegende thema's toegevoegd, zoals: leiderschap, collega's, gebouwbeheer en financiën. Met de hoofdnorm en de uitgesproken afdelingsverantwoordelijkheid om zelf subnormen en doelstellingen uit te werken wordt elke manager en mede-

werker mede verantwoordelijk voor een inclusief Scheepvaartmuseum.

In de zomer van 2023 is 'Onze hoofdnorm' vastgesteld door het managementteam. De afdelingshoofden bogen zich vervolgens mét hun teams over hoe deze norm binnen elke afdeling concreet uitgewerkt wordt: zij verbonden hieraan KPI's voor 2023, en werkten aan concrete doelstellingen op het gebied van D&I 2024 en voor de volgende beleidsperiode 2025-2028. In 2023 werd er door verschillende teams gewerkt aan de eerste KPI's, waarbij bijvoorbeeld team Events in gesprek ging over het hernoemen van de eventszalen, Marketing & Communicatie herschreef oude online content met gedateerd woordgebruik en Collecties boog zich over een inclusievere wervingsprocedure voor het Fellowship-programma.

Onze hoofdnorm

We verbinden onze woorden over diversiteit en inclusie aan daden.

- We staan voor gelijkwaardigheid: we spreken elkaar en onze partners aan op (on)bewuste vooroordelen. We leren van elkaar.
- We nemen verantwoordelijkheid en zijn consequent: we durven moeilijke keuzes te maken. Ook als dat ongemakkelijk is.
- We vertellen meerstemmige maritieme geschiedenis en de invloed daarvan op het heden. Altijd.
- We gaan voor een (duurzaam) inclusief museum: waar we dat nog niet zijn, werken we eraan.

het scheepvaart
national maritime
museum

De directeur en het hoofd Educatie & Inclusie deelden de hoofdnorm daarop tijdens een medewerkersbijeenkomst. In september nam D&I adviseur Nadine Ridder de norm als uitgangspunt voor een volgende medewerkerssessie over gelijkwaardigheid op de werkvloer en elkaar aanspreken op (on)bewuste vooroordelen. De tips die zij deelde en de voorbeelden over transparante communicatie over D&I (intern en extern) werden door de 45 aanwezige collega's gewaardeerd. Vastgesteld kan worden dat deze bijeenkomsten gesprekken op gang brengen en houden: een reden om deze jaarlijks voort te zetten.

Het museum ziet D&I als een cyclisch proces dat continue aandacht verdient. De Stuurgroep D&I heeft eind 2023 een vervolgoedracht gekregen om de hoofdnorm onder de aandacht te houden en de gestelde KPI's te agenderen. De stuurgroep vervult hierbij met name een aanjaagrol. Zo wordt medeverantwoordelijkheid van

alle managers en hun afdelingsmedewerkers bewaakt. De doelstellingen voor de vervolgoedracht zijn:

- In 2028 is D&I bij directie, management en afdelingen dusdanig belegd dat elke leidinggevende zijn eigen D&I doelstellingen en budget inbedt in zijn (meer) jarenplannen.
- In 2028 of zoveel eerder als kan heeft elke afdeling een medewerker in de rol van D&I aanspreekpunt voor de subnorm en doelstellingen van die afdeling
- In 2024 en de beleidsperiode 2025-2028 borgt de stuurgroep D&I het agenderen, uitvoeren en evalueren van D&I doelstellingen op afdelings-, management-, directie- en medewerkersniveau.

Programma, publiek en partners

D&I zit bij Publiek en Programma geborgd in verschillende programmalijnen, in het bijzonder in de programmalijn 'gedeeld koloniaal verleden' waarbij het museum ook de impact van dat verleden vandaag

de dag agendeert. Dat gebeurt altijd meerstemmig, waarbij ook minder bekende verhalen of perspectieven worden gedeeld en er samen wordt gewerkt met experts of ervaringsdeskundigen. Slechts enkele voorbeelden uit 2023 waren de eerste fase van de herinrichting van het VOC-schip, publieksprogramma's over Javaanse contractarbeid en de start van het Herdenkingsjaar Slavernij met o.a. heri heri-maaltijden voor bezoekers en medewerkers.

Voor deze beleidsperiode stelde het museum zich ten doel om een 8+ van 'nieuwe doelgroepen' te ontvangen. In 2023 is opnieuw de '8+ meting' uitgevoerd bij twee publieksprogramma's voor mensen met een persoonlijke band met, of interesse in koloniaal verleden (Javaanse contractarbeid naar Suriname, 2 april) en betrokkenen bij migratie naar de Amsterdamse haven in de jaren 60 en 70, 4 juni). Beide programma's werden gewaardeerd met een ruime 8, respectievelijk een 8,6 en een 8,9. Hieronder enkele quotes:

'Voor mij is het [verhaal over contractarbeid] echt een verborgen verleden. Veel onduidelijkheden, een generatie die er niet over praatte. [Dit programma betekent] Educatie voor volgende generaties.'

'[Dit programma is] belangrijk omdat we hierdoor onze pijn/verdriet een naam kunnen geven.'

'Leerzaam voor de kids, prachtige locatie, leuke tentoonstelling, lekkere hapjes [en] mooie filmpjes en foto's.'

Ondanks de hoge waardering, zijn er ook *aanbevelingen*: bijvoorbeeld meer behoefte aan het uitwisselen van persoonlijke verhalen en de representatie van de doelgroepen in de vaste opstellingen.

Met de nieuwe programmaliijn Thuishaven werkt het museum ook aan diversiteit & inclusie door het wegnemen van sociaal-economische drempels. Het museum verzorgt sinds september 2023 laagdrempelige maandelijkse buurtontbijten.

Daarvoor wisselt het uit met betrokken buurtpartners, zoals welzijnsorganisaties Cordaan, Dynamo en stichting Curinesa. Thuishaven brengt hiermee de zeer diverse buurt letterlijk aan tafel. In gesprek met partners leert het museum waar behoeften liggen; er is uitwisseling met een publiek dat het museum niet vanzelfsprekend bezoekt. Een voorbeeld is de samenwerking tussen het museum (*Green team*) en buurtstichting Curinesa, die door de programmaliijn in contact raakten. Samen verzorgden ze op *Green Friday* in november een duurzame markt voor families uit de buurt met tweedehands speelgoed, kinderkleding en -boeken. De markt werd druk bezocht door lokale families die kosteloos kerst- of sinterklaascadeautjes mee mochten nemen.

Governance Code Cultuur

Governance is de manier waarop een organisatie bestuur en toezicht inricht. Het gaat over besturen, beleid maken, besluiten uitvoeren en toezicht houden. Maar ook over gedrag, verantwoordelijkheid en integriteit. Het museum volgt hiertoe de acht principes van Governance Code Cultuur, waarbij het niet gaat om het lijstje af te vinken, maar om bewustwording. Het museum volgt de aanbevelingen op en wijkt daar alleen gemotiveerd van af.

Principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur

1. De (maatschappelijke) doelstelling van Het Scheepvaartmuseum is te laten zien hoe sterk de maritieme wereld en de samenleving verbonden zijn en specifiek welke impact dit heeft op het leven van zoveel individuen. Want de maritieme wereld is verankerd in grote thema's en in het dagelijks leven. Het Scheepvaartmuseum is de plek voor verhalen uit de maritieme wereld, vanuit menselijk perspectief, waarbij het museumpubliek en experts uitnodigt om samen te komen tot nieuwe inzichten, uiteenlopende perspectieven en meerstemmige verhalen. De internationaal toonaangevende collectie en expertise van het museum vormen hierbij het uitgangspunt.

2. Bestuur en raad van toezicht hebben ieder hun eigen verantwoordelijkheid voor het naleven van de Code. De werking van de Code staat jaarlijks bij de startvergadering van de raad van toezicht op de agenda, dan worden ook de raad van toezicht- en directie-/bestuursreglement besproken en indien nodig aangepast.

3. Het onderwerp (ongewenste) belangenverstrengeling of tegenstrijdig belang staat iedere raadsvergadering op de agenda. De directeur-bestuurder en de raad van toezichtleden aanvaarden zonder voorafgaand overleg geen nevenfuncties die qua aard of tijdsbeslag raken aan hun functioneren. In het verslagjaar 2023 is geen sprake geweest van ongewenste belangenverstrengeling of tegenstrijdig belang.

4. De verdeling van taken en bevoegdheden tussen directeur-bestuurder en raad van toezicht is vastgelegd in het raad van toezichtreglement en het directie-/bestuursreglement. Voor aanvang van een nieuw kalenderjaar wordt een jaarplanning vastgesteld met vergaderdata en onderwerpen die gekoppeld zijn aan de controle-cyclus en de portefeuilleverdeling van de raad. Onderdeel van deze jaarplanning is een halfjaarlijks overleg met de (portefeuillehouder) raad van toezicht en de ondernemingsraad en een strategie tweedaagse waar een zelfevaluatie onderdeel van uitmaakt.

5. De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding van de organisatie. Hij wordt hierin ondersteund door de directiesecretaris, hoofden van de afdelingen Bedrijfsvoering en Financiën, Collecties, Programma en Publiek, Commerciële Zaken, HR en Development.

6. Het museum kent een op de organisatie toegesneden beleid en systematiek voor risicobeheersing en controle, een interne gedragscode, en heeft een externe vertrouwenspersoon aangesteld. De Code Diversiteit & Inclusie is geïmplementeerd evenals de Fair Practice Code.

7. De raad van toezicht voert zijn toezichthoudende, adviserende en werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit. De raad heeft de toezichthoudende taken vastgelegd in statuten en reglementen. Het functioneren van de raad wordt jaarlijks besproken met een zelfevaluatie, deels buiten aanwezigheid van de directeur-bestuurder en tenminste één keer per drie jaar begeleid.

8. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling. Vacatures in de raad worden openbaar gemaakt en uitgezet op basis van een herijkte profiel-schets. Benoeming en herbenoemingen van raadsleden vinden zorgvuldig en in afstemming met OCW plaats.

9. De beloning van de directeur-bestuurder is opgenomen in de WNT-verantwoording in de jaarrekening, net zoals de bezoldiging van de toezichthouders.

Organisatie en bestuur

De algemeen directeur is verantwoordelijk voor en geeft leiding aan het managementteam (MT).

In 2023 zijn verdere stappen gezet naar een meer effectieve ondersteuning van de directeur-bestuurder met betrekking tot beleidsontwikkeling en besluitvormingsprocessen. Uitdagingen in dit proces vorm(d)e de aansturing (van het proces) door de directeur-bestuurder en de noodzaak om clusteroverstijgend rollen in te vullen. Die noodzaak zit in de (clusteroverstijgende) thema's die het museum de komende jaren wil adresseren, te weten digitalisering, Diversiteit & Inclusie, duurzaamheid en veiligheid.

De gesprekken die in 2023 in verschillende samenstellingen hierover zijn gevoerd moeten in 2024 vorm krijgen in een jaaragenda voor het MT, in lijn met de jaaragenda van de raad van toezicht. De clusteroverstijgende thema's worden voorbereid door werkgroepen. Het clusteroverstijgend werken is de inzet van de interne organisatieopgave voor de komende jaren.

In het jaarlijkse beoordelingsgesprek dat de directeur-bestuurder in december voerde met de (voorzitter en vicevoorzitter van de) raad van toezicht vormde deze laatstgenoemde opgave het belangrijkste aandachtspunt.

Het Scheepvaartmuseum Enterprise bv
Het Scheepvaartmuseum heeft in 2016 Het Scheepvaartmuseum Enterprise bv (HSME) opgericht, waarvan de Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum de bestuurder is. HSME verzorgt de commerciële exploitatie van Het Scheepvaartmuseum. Hieronder vallen evenementen, het publieksrestaurant en de winkel. Daarnaast levert HSME diensten aan het museum met betrekking tot publieksopvang, organisatie van relatieontvangsten en evenementen. Het museumgebouw blijft een unieke en zeer gewilde locatie voor grote en kleine congressen en evenementen. Het museum als evenementenlocatie is (na Covid-19) weer terug op het niveau van 2019.

Ondernemingsraad

Begin 2023 bestond de ondernemingsraad (OR) uit vijf leden. Voorzitter en secretaris vertrokken en om het ledenaantal naar zeven te brengen werden vier nieuwe leden aangesteld. Er waren vier aanmeldingen, dus er zijn geen verkiezingen gehouden. De verdeling is nu: vier leden namens HSM, drie leden namens HSME. De OR in nieuwe samenstelling volgde een training over de WOR (Wet op de Ondernemingsraden) en later in het jaar een cursus gesprekstechnieken (waarbij ook de directeur-bestuurder deels aansloot). Elke twee weken komt de OR bij elkaar voor een OR-teamoverleg, en gemiddeld één keer per zes weken overlegt de OR in een overlegvergadering met de directeur-bestuurder en het hoofd HR. De notulen van de overlegvergadering zijn openbaar en worden gepubliceerd op het intranet.

Belangrijke onderwerpen die regelmatig in de overlegvergaderingen terugkwamen: de transitie naar werken met Teams; de nieuwe arbeidsvoorwaarden HSME en het vitaliteitsbudget voor medewerkers HSME; ontwikkelingen rond de verbouwing/herinrichting van café-restaurant en kantoren; de werkdruk in team ICT; de implementatie van het nieuwe beleid ongewenste omgangsvormen en de opvolging van het beleid rond de nieuwe hoofdnorm Diversiteit en Inclusie. Met name rond de nieuwe arbeidsvoorwaarden HSME was een belangrijke rol weggelegd voor de OR in het bewaken van een zorgvuldig proces en het vertegenwoordigen van de medewerkersbelangen. Rode draad in alle overleggen was het benadrukken van het belang van goede communicatie richting OR en medewerkers en het tijdig betrekken van OR en medewerkers bij nieuwe ontwikkelingen en besluiten. Eind 2023 kwamen OR, bestuurder en hoofd HR samen voor een evaluatie van de samenwerking het afgelopen jaar.

Er werden in totaal zes instemmingsverzoeken en één adviesaanvraag behandeld. De OR had een gesprek met raad van toezicht contactpersoon Emily Ansenk, en maakte eind 2023 kennis met de voltallige raad van toezicht. Hier werd onder meer het beleid ongewenste omgangsvormen besproken en gekeken naar mogelijkheden om dit beter zichtbaar en toegankelijk te maken voor medewerkers. Een informele kennismaking met de nieuwe contactpersoon Alvin Williams werd ingepland voor begin 2024. Ook was er een bijeenkomst met onze externe vertrouwenspersoon van ArboNed.

De OR vindt het belangrijk zichtbaar te zijn voor alle medewerkers om zo een goede vertegenwoordiging te kunnen zijn in de gesprekken met de bestuurder. Tijdens de bijeenkomsten voor nieuwe medewerkers stelt de OR zich voor met een presentatie, en ook wordt er met regelmaat tijdens de reguliere maandelijkse medewerkersbijeenkomsten aandacht besteed aan het werk van de OR.

Amsterdam

Development en fondsen- werving

Dankzij onze supporters en steungevers konden we in 2023 onze dromen waarmaken.

Het Scheepvaartmuseum is ontstaan en bestaat nog steeds dankzij mensen met een passie en hart voor de Nederlandse maritieme geschiedenis, het maritieme erfgoed en de rol daarvan in het heden. Mensen die het belangrijk vinden dat verhalen over deze geschiedenis nu én in de toekomst vanuit verschillende perspectieven verteld blijven worden. Circa een derde deel van onze begroting bestaat uit subsidies, een derde deel uit toegangsgelden en het overige deel werven we door events, sponsoring en donaties. Alleen met behulp van deze steun kunnen wij de verhalen, over ons Nederlands' maritieme erfgoed blijven vertellen in de vorm van tentoonstellingen, publicaties, educatieve programma's en onderzoek. Maar ook restauraties verrichten of nieuwe aanwinsten doen voor de collectie. Zo zorgen we samen voor de instandhouding van ons maritieme verleden.

Belangrijkste steungevers

Het museum waardeert de langjarige samenwerking en steun van het **Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap**, de **VriendenLoterij**, de participanten van het **Compagnie Fonds (HCF)** en alle leden van de **Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum (VNHSM)**.

Lidmaatschappen Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum en participaties Het Compagnie Fonds

Het afgelopen jaar zijn er veel nieuwe contacten gelegd met particulieren die interesse hebben in Het Scheepvaartmuseum. Zowel de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum als Het Compagnie Fonds konden rekenen op steuntoezeggingen van nieuwe en bestaande leden en participanten. Particulieren van beide steunfondsen zijn belangrijke ambassadeurs van ons museum en we zijn hen zeer erkentelijk

voor hun trouwe steun en nauwe betrokkenheid.

Fondsen op Naam

Vanuit de Fondsen op Naam zoals het 'Meyjes Wetenschappelijk Onderzoek Fonds Scheepsbouw' en het 'Rien Meppelink Fellowship' kon dit jaar onderzoek worden gedaan naar respectievelijk: Amsterdamse houten scheepsbouw en de historie van het Nederlandse reddingswezen.

Sponsors en partnerships

In 2023 ontving het museum sponsorbijdragen van Port of Amsterdam, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, HANOS en Kayser en Mackay. Ook werden dit jaar een samenwerking aangegaan met de KNRM rondom het jubileumjaar.

Fondsen

In 2023 ontving het museum genereuze bijdragen van onderstaande fondsen/steunverleners voor diverse projecten:

Blockbusterfondsen

- Bijdrage aan tentoonstelling *Food for Thought*

Het Compagnie Fonds

- Bijdrage aan digitalisering van 20.000 technische tekeningen

Mondriaan Fonds

- Bijdrage aan *Atlas the future of exhibitions 2.0*: doorontwikkeling van kennisplatform 'Atlas: the future of exhibitions' en de meet-ups die het museum in 2024 met de sector organiseert rondom duurzaamheid i.s.m. Rijksmuseum, Naturalis, Van Gogh Museum
- Bijdrage junior fondsenwerver via Erfgoedstartersregeling

Cultuurfondsen

- Thuishavenprogrammering besteding van bijdrage winst Museumprijs 2022

Stichting Het Meyjes Fonds

- Bijdrage Meyjes Wetenschappelijk onderzoeker

Samenwerkende Maritieme Fondsen

- Bijdrage aan het Fellowshipsprogramma
- Hoofdbegunstiger Netwerk Maritieme Bronnen

Stichting Zabawas

- Bijdrage aan tentoonstelling *Food for Thought*

VriendenLoterij

- Toekenning uit de jaarlijkse extra trekking voor het project 'Ode aan de helden van het water' 200 jaar KNRM. Een samenwerkingsproject met 13 andere maritieme musea om het jubileum van de KNRM te vieren in 2024.

Bestedingen vanuit reguliere bijdrage:

- Bijdrage aan zomervakantieprogramma
- Bijdrage aan audiotour
- Bijdrage aan onderhoud SS *Christiaan Brunings*
- Bijdrage aan *Atlantische Vensters*
- Bijdrage aan *Food for Thought*

Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum

- Bijdrage junior conservator
- Bijdrage restauraties
- Bijdrage aan het Fellowshipsprogramma

VERSIERINGEN AAN BOORD

Scheepsterm op het dek troef nader in
Schepen op het dek troef nader in
het oog de versieringen van de vloer
Dit is niet alleen versiering, maar ook bij
de deuren van de kajuit.

INBOARD DECORATIONS

Wooded decorations were less visible than
prow decorations. Carving was used
anywhere: along the borders of yachts,
but also on the doors of the cabin.

1. The wooden decorations were less visible than the
prow decorations. Carving was used anywhere:
along the borders of yachts, but also on the doors of the
cabin.

VERSIERINGEN

De vloer van de kajuit was vaak versierd met
houten beeldhouwwerk. Dit was niet alleen
versiering, maar ook bij de deuren van de kajuit.

WOODEN

Wooded decorations were less visible than
prow decorations. Carving was used
anywhere: along the borders of yachts,
but also on the doors of the cabin.

Indonesië

Japan

Indonesië

Jaarrekening

Balans per 31 december 2023

	<i>euro</i>	<i>euro</i>
Activa	31 december 2023	31 december 2022
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Gebouwen	2.410.503	2.216.028
Bedrijfsinstallaties	25.320	38.345
Andere bedrijfsmiddelen	701.123	685.870
VOC-schip	1	1
	3.136.947	2.940.244
Financiële vaste activa		
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	805.852	617.760
Vorderingen op groepsmaatschappijen	120.000	180.000
	925.852	797.760
Vlottende activa		
Voorraden		
Voorraad	31.002	12.103
	31.002	12.103
Vorderingen en overlopende activa		
Debiteuren	440.242	679.320
Vorderingen op groepsmaatschappijen	431.074	340.959
Omzetbelasting	306.564	385.280
Overige vorderingen	837.543	1.009.613
Vooruitbetaalde kosten	334.412	41.221
	2.349.836	2.456.392
Liquide middelen		
Rekening courant bank	8.651.124	7.573.616
Spaarrekeningen	1.778.041	1.454.619
Kas	4.557	3.710
Kruisposten	16.758	13.381
	10.450.480	9.045.325
	16.894.117	15.251.824

	<i>euro</i>	<i>euro</i>
Passiva	31 december 2023	31 december 2022
Eigen vermogen		
Algemene reserve	5.047.589	5.360.979
Bestemmingsfonds VriendenLoterij	1.005.851	951.915
Bestemmingsreserve herstel -en innovatie	0	809.102
	6.053.440	7.121.996
Voorzieningen		
Voorziening themavloeren en klimaatinstallaties	0	145.540
Voorziening gebouwen	1.522.570	1.524.970
Voorziening claimlijst RVB	0	50.340
Voorziening grootonderhoud VOC-schip	836.760	367.200
Overige voorzieningen	17.985	16.105
	2.377.315	2.104.155
Langlopende schulden		
Investeringssubsidie	2.553.100	2.427.322
Overige langlopende schulden	542.810	0
	3.095.910	2.427.322
Kortlopende schulden		
Vooruitontvangen bedragen	1.984.055	643.680
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	596.673	575.386
Loonbelasting	145.924	131.510
Pensioenpremie	189.631	84.225
Overige schulden	1.395.821	1.076.839
Overlopende passiva	1.055.348	1.086.712
	5.367.452	3.598.351
	16.894.117	15.251.824

Resultatenrekening over 2023

	euro 2023	euro Begroting 2023	euro 2022
Baten			
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten binnenland			
Kaartverkoop	2.686.568	2.586.598	2.105.242
Overige publieksinkomsten	158.108	160.000	125.721
Totaal publieksinkomsten (1)	2.844.676	2.746.598	2.230.963
Sponsorinkomsten	92.500	520.000	94.297
Overige directe inkomsten	8.248	-	7.143
Totaal overige directe inkomsten (2)	100.748	520.000	101.440
Totaal directe inkomsten (1+2)	2.945.424	3.266.598	2.332.403
Indirecte inkomsten	864.011	436.000	665.866
Private middelen - particulieren	147.890	-	437.627
Private middelen - bedrijven	100.000	-	102.410
Private middelen - private fondsen	225.089	-	69.661
Private middelen - goede doelenloterijen	637.893	450.000	548.163
Totaal bijdrage uit private middelen	1.110.872	450.000	1.157.860
Totaal eigen inkomsten	4.920.307	4.152.598	4.156.129
Subsidies			
Totaal structureel OCW	8.323.709	8.357.777	8.542.824
OCW - Regeling specifiek cultuurbeleid (publ.act.)	2.446.113	2.169.964	2.296.111
OCW - (Erfgoedwet) onderdeel huisvesting	4.102.694	4.613.284	4.580.652
OCW - Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	1.774.902	1.574.529	1.666.061
Totaal structureel Provincie		-	-
Totaal structureel Gemeente		-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
Totaal structurele subsidies	8.323.709	8.357.777	8.542.824
Incidentele publieke subsidies	-3.209	-	892.800
Totaal subsidies	8.320.500	8.357.777	9.435.624
Totale baten	13.240.807	12.510.375	13.591.753

	euro 2023	euro Begroting 2023	euro 2022
Lasten			
Personeelskosten	5.260.959	4.281.712	4.462.503
Huisvestingslasten	4.393.783	4.896.347	4.956.576
Afschrijvingen	533.673	220.000	479.042
Aankopen	8.810	-	397.083
Overige lasten	4.617.372	3.020.780	3.522.341
Totaal lasten	14.814.597	12.418.839	13.817.545
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-1.573.790	91.536	-225.791
Saldo rentebaten / -lasten	317.142	-20.000	31.168
Resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen	188.092	-	526.948
Exploitatieresultaat	-1.068.556	71.536	332.325
Bestemmingsresultaat			
Mutatie bestemmingsfonds herstel -en innovatie	-809.102		142.370
Mutatie bestemmingsfonds VriendenLoterij	53.936		0
Mutatie algemene reserve	-313.390		189.955

Verslag raad van toezicht

De raad van toezicht bestond in 2023 uit zes leden:

Samenstelling en rooster van aftreden raad van toezicht in 20203	Benoeming	Herbenoeming	Aftreden
Mw. Drs. S. van Veldhoven, voorzitter	(december) 2021	2026	
Mw. Drs. E. Ansenk, vicevoorzitter	2017	2021	2025
Mw. Ir. T. Menssen MBA, voorzitter auditcommissie	2018	2022	2026
Dhr. Ir. I.M Kalisvaart MBA, lid auditcommissie	2017	2021	2025
Dhr. A. Williams	2020	2024	
Dr.ir. A.J. de Waard	2021	2025	

In 2024 is Dhr. G.L.H. van Rosmalen toegetreden tot de raad van toezicht en is Dhr. A. Williams herbenoemd voor een tweede termijn.

Onderstaande portefeuilleverdeling geeft leden van de raad de mogelijkheid om extra aandacht te besteden aan specifieke onderwerpen:

- Stientje van Velthoven, Governance Code, stakeholdersmanagement, duurzaamheid
- Emily Ansenk, organisatie, Fair Practice Code, collectie
- Thessa Menssen, financiën & risicobeheersing
- Isaïc Kalisvaart, financiën & risicobeheersing, gebouwbeheer, gebiedsontwikkeling
- Alvin Williams, programma & publiek, Code Diversiteit & Inclusie, ondernemingsraad
- Arie Jan de Waard, IT & Veiligheid, gebiedsontwikkeling

De raad van toezicht heeft in 2023 vier keer vergaderd en twee strategiedagen georganiseerd. De auditcommissie is in 2023 drie keer bij elkaar gekomen.

In 2023 is tijdens de reguliere vergaderingen extra aandacht geweest voor de onderwerpen:

- Marketing & communicatie en nieuwe doelgroepen;
- Samenwerking met (bestuur en commissarissen) van de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum;
- Meerjarig Onderhouds- en Investeringsplan (MOIP), een risico vormde het vertrek van het hoofd Financiën eind 2022, waardoor bepaalde informatie en kennis niet voldoende voorhanden was;
- Ontwikkelingen Marineterrein en depotgebouw. In een workshop met het Rijksvastgoedbedrijf, atelier Rijksbouwmeester, gemeente en architect is nagedacht over mogelijkheden om het depotgebouw op het Marinterrein publieksgerichter te maken op het moment dat het gebied openbaar wordt. Een risico vormt daarbij de kwetsbare schil van het gebouw en de kunsttransporten tussen het depot- en het museumgebouw;

- Duurzaamheid;
- HR-beleid, Diversiteit & Inclusie;
- IT-organisatie;
- Partnerrotatie binnen het accountantskantoor van Dubois & Co i.v.m. het verlopen van de termijn conform de geldende richtlijnen. Het team van Dubois is stabiel en de samenwerking met het museum verloopt goed. Op voordracht van de auditcommissie heeft de raad van toezicht in het najaar ingestemd met de partnerwissel;
- Oprichting Stichting Cultuurferry en huur van het NACO-huisje;
- Veiligheid. Met portefeuillehouder Arie Jan de Waard is een plan van aanpak opgesteld. Het ambitieniveau moet omhoog van reactief naar een vast ritme waarbij het plan jaarlijks wordt geactualiseerd en acties periodiek worden getraind;
- Ondernemingsraad en beleid ongewenste omgangsvormen. De raad heeft in 2023 kennis gemaakt en gesproken met de ondernemingsraad. O.a. het beleid ongewenste omgangsvormen is besproken.
- Huurcontract. De portefeuillehouder Isaïc Kalisvaart is actief betrokken geweest bij dit proces. Aandachtspunten in de onderhandelingen met OCW betreffen de verantwoordelijkheden omtrent de fundering van het museumgebouw, bodemverontreiniging en eigenaarsrisico. Het is gelukt om daar goede afspraken over te maken waardoor het nieuwe contract, na goedkeuring van de raad, op 20 december kon worden getekend.

De jaarlijkse tweedaagse van de raad is in 2023 in twee losse dagen gesplitst. In mei stond de zelfevaluatie op de agenda, deze is uitgevoerd op basis van de zelfevaluatiescan van Cultuur + Ondernemen, met een raad van toezicht-lid als gespreksleider. Het gesprek werd opgedeeld in twee delen; een deel waarbij de raad reflecteerde op de uitkomsten in de rapportage op basis van de drie rollen van de raad: toezichthoudend, werkgeversrol en adviserend. Het tweede deel van het gesprek vond plaats in

aanwezigheid van de directeur-bestuurder en richtte zich op de rolverdeling tussen raad en directeur-bestuurder.

Bij de toezichthoudende rol ziet de raad graag meer aandacht voor het artistieke inhoudelijke deel en meer zicht op het functioneren van de interne organisatie. De raad is van mening dat zij haar adviesrol goed kan vervullen; zij krijgt voldoende informatie, de rapportages en verslagen zijn goed en de nieuwe afspraken omtrent de portefeuillevverdeling en terugkoppeling van gesprekken die leden van de raad hebben met museum-medewerkers lijkt goed te werken.

De tweede strategiedag in oktober stond in het teken van inhoudelijke gesprekken over maatschappelijke ontwikkelingen, tentoonstellingen, wetenschap en collectie, in voorbereiding op de nieuwe beleidsperiode 2025-2028. Met de directeur-bestuurder, hoofd Programma & Publiek, hoofd Collecties, hoofd Bedrijfsvoering & Financiën en hoofd HR is een aantal focuspunten benoemd waaronder Digitalisering, Diversiteit & Inclusie, Duurzaamheid en Veiligheid.

De raad en de directeur-bestuurder missen in de huidige samenstelling van de raad ‘bagage’ voor het museum van de toekomst: een jongeren vertegenwoordiger. Om die reden is in het laatste kwartaal van 2023 een vacature uitgezet voor het werven van een nieuw raad van toezicht-lid met de portefeuille jongeren.

Het museum heeft al geruime tijd de wens om meer jong publiek te bereiken en met het inbedden van deze wens in een aparte portefeuille hoopt de raad daar binnen zijn toezichthoudende rol een bijdrage aan te kunnen leveren en tegelijkertijd de diversiteit binnen de raad te versterken. Deze nieuwe positie binnen de raad is ingestoken als leer- en ervaringsplek, met voldoende mogelijkheden voor opleiding en begeleiding. Na een zorgvuldige en openbare werving- en selectieprocedure is er een kandidaat geselecteerd. De staatssecretaris van OCW werd als eerste

gehoord bij deze voorgenomen benoeming, waarna deze kon worden geformaliseerd en verder gecommuniceerd aan de ondernemingsraad van het museum en de stakeholders.

In februari 2024 zal deze nieuwe toezichthouder een introductieprogramma volgen.

Bijlage 1

Nevenfuncties

Directeur bestuurder:

Michael Huijser, algemeen directeur

- Hon. Secretary-General., Executive Council van ICMM (International Congress of Maritime Museums)
- Voorzitter Stichting Cultuurferry
- Voorzitter Stichting Werkspoormuseum
- Bestuurssecretaris St. Fellowships Scheepvaartmuseum Amsterdam
- Lid Algemeen bestuur Amsterdam City
- Lid Algemeen Bestuur De Plantage, samenwerkingsverband culturele instellingen, Plantagebuurt Amsterdam
- Lid bestuur Museum N8 Amsterdam
- Voorzitter Expeditie Oosterdok, samenwerkingsverband culturele instellingen en bedrijven rondom Het Oosterdok
- Lid bestuur Stichting Promotie Hollandsche Zeilvloot
- Lid raad van toezicht Cultuur Werkt

Raad van toezicht:**Stientje van Veldhoven, voorzitter**

- Lid raad van toezicht MVO

Emily Ansenk, vice-voorzitter

- Voorzitter raad van toezicht Brutus
- Lid bestuur Ron Mandos Young Blood Foundation
- Lid van de jury van de Sacha Tanja Penning
- Lid bestuur Job Dura Charity Foundation
- Lid Raad van Advies Art Rotterdam
- Lid van de jury van EFFE (European Festivals Fund for Emerging Artists)
- Directeur Holland Festival

Thessa Menssen, tevens voorzitter auditcommissie

- Lid raad van toezicht MARIN (Maritime Research Institute Netherlands)
- Lid raad van commissarissen Alliander
- Lid raad van toezicht Kröller-Müller Museum
- Lid raad van commissarissen Ordina
- Lid commissie Monitoring Talent naar de Top

Isaïc Kalisvaart, tevens lid auditcommissie

- Voorzitter raad van toezicht ONSbank
- Voorzitter Bestuur Stichtingen Museum Beelden aan Zee, De Onvoltooide en het Sculptuur Instituut
- Visiting Professor en Lid Dean's Council Yale University School of Architecture
- Voorzitter raad van advies Neinver, Madrid
- Directeur Midco3/(Consolis Group) Nederland/(Paris)
- Directeur/eigenaar Kalisvaart & Company(Management BV)

Arie Jan de Waard

- Voorzitter bestuur Stichting Sail Amsterdam

Alvin Williams

- Programmaleider Nationaal Comité 4 en 5 mei
- Creative Director Events NAVO HQ Brussel

Bijlage 2

Overzicht publicaties en lezingen in 2023

Jeroen van der Vliet (clusterhoofd collecties)

Publicaties

- Vliet, Jeroen van der, 'Ships in a Gale on the IJ before the City of Amsterdam', in: Christopher D. M. Atkins ed., *Dutch Art in a Global Age*, MFA Publications Boston 2023, pp. 16- 19.

Charlotte Jarvis (Meyjes wetenschappelijk onderzoeker)

Publicaties

- Jarvis, C., 'Archaeological Classification of Age of Sail Shipwrecks Based on Genever's Material Culture'. *Heritage*, 6 (2023), pp. 397-416.
<https://doi.org/10.3390/heritage6010021>
- Jarvis, C., 'High seas and hard drinks: Alcohol rations on Dutch vessels'. *International Journal of Maritime History*, 35(3) (2023), pp. 393-409.
<https://doi.org/10.1177/08438714231169817>

Lezingen

- Jarvis, C. 'Foreign Observations of Dutch Wooden Shipbuilding'. Vlootschouw, Het Scheepvaartmuseum, Amsterdam, June 30, 2023.
- Jarvis, C. 'Dutch Mariners in the Pacific Region and the Material Evidence of their Alcohol Consumption Habits Onboard Ships'. Asia-Pacific Regional Conference on Underwater Cultural Heritage. Gwangju, South Korea, November 13-18, 2023.

Tim Streefkerk (conservator)

Publicaties

- Tim Streefkerk en Inus van Hekken, 'ss Christiaan Brunings: Het eerste museum-schip van Het Scheepvaartmuseum', *Zeemagazijn* 1 (2023) pp. 12-17.
- Streefkerk, Tim, *Solebay Wandtapijten: een geknoopte oorlogskroniek* (Zwolle: Waanders 2023)

Isaïc Vogelsang (conservator)

Publicaties

- Isaïc Vogelsang, 'Robbert Das: Watersport in perspectief. Tekeningen van de illustrator en futuroloog.' *Zeemagazijn*, jaargang 50, juni 2023, pp. 6-11.
- Isaïc Vogelsang, 'Aanwinst. Hans op de Beeck – Waves (2).' *Zeemagazijn*, jaargang 50, juni 2023, pp. 48-49.

Lezingen

- Isaïc Vogelsang, *Een 'capriccio' door Jacobus Storck*. Vlootschouw 30 juni 2023, Het Scheepvaartmuseum, Amsterdam.

Diederick Wildeman (conservator)

Publicaties

- Diederick Wildeman, 'Het Zeemagazijn en de wijk Kattenburg' in: *Zeemagazijn* Jrg. 50 (2023) nr. 1 (juni) pp. 22-29.
- Diederick Wildeman, 'Franse kaarten van de Nederlandse zeegaten' in: *Zeemagazijn* Jrg. 50 (2023) nr. 2 (december) pp. 14-19.
- Diederick Wildeman, 'Das Wenden eines Schiffes'. In: Katja Kleinert (ed.) *Vision Seemacht: Olfert de Vrijs Marinestück für den Großen Kurfürsten: Restaurierung, Technik, Kontext Schiff und Zeit*. Z.pl: Deutsche Gesellschaft für Schifffahrts- und Marinegeschichte, 2023. (Panorama Maritim, Beiheft 40) pp. 78-81.

Recensies

- Diederick Wildeman, boeksignalement van: Ron Guleij. *Het Grote Kaartenboek: Vijf eeuwen cartografie*. Zwolle: Waanders, 2022. In: *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* 42 (2023) nr. 1. p. 103-104.
- Diederick Wildeman, boeksignalement van: Anne Doedens & Jan Houter. *Zeevaarders in de Gouden Eeuw*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 2022. In: *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* 42 (2023) nr. 2. p. 122.
- Diederick Wildeman, boekrecensie van: Cor Scholten. *Koninklijk College Zeemanshoop 200 jaar: Sterke ankers en veerkracht*. Zutphen: Walburg, 2023. In: *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* 42 (2023) nr. 2. p. 118-120.

Sara Keijzer (conservator)

Publicaties

- Keijzer, S.C. en B. van de Poll, 'Karel van Buuren aan boord van ss *Rotterdam*', *Gen.magazine* (29:01), maart 2023, pp. 36-37
- Keijzer, S.C. en B. van de Poll, 'Een escape uit de werkelijkheid', *Zeemagazijn* (50) juni, pp. 36-41
- Keijzer, S.C., Een gewezen droomschip. Jonathan Danko Kielkowski en de verwoeste *Costa Concordia*, *Fotografisch geheugen* (110), pp. 4-9

- Keijzer, S.C. en B. van de Poll, 'Zee van ruimte. Gaysubcultuur aan boord van het ss *Rotterdam*, 1963-1971', *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* (42:2) 2023, pp. 44-63
- Keijzer, S.C., 'Cor Jaring: Thuishaven. Buurtgezichten en havenportretten', *Blauwe Wimpel* (78:11) november 2023, pp. 438-439
- Keijzer, S.C., 'Corrie, van Wittenburg', *Zeemagazijn* (50) december, pp. 24-31

Ton Wegman (vrijwilliger)

Publicaties

- Wegman, Ton, 'Interview met Maarten Platje'. *Spiegel der Zeilvaart* (nummer 1, 2023) p. 36 e.v.
- Wegman, Ton, 'De rede van Zierikzee'. *Spiegel der Zeilvaart* (nummer 2, 2023), p. 36 e.v.
- Wegman, Ton, 'Robbert Das'. *Spiegel der Zeilvaart* (nummer 4, 2023) p. 20 e.v.

het scheepv

Maartmuseum

noon
north

bamboo
exhibitions